

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W KATOWICACH

LKA.410.5.6.2024

Pan
Bartosz Kępa
p.o. Prezes Zarządu
Polska Grupa Górnicza S.A.
ul. Powstańców 30
40-039 Katowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/058 – Wprowadzanie do rzek zasolonych wód z kopalń węgla kamiennego województwa śląskiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Polska Grupa Górnicza S.A., ul. Powstańców 30, 40-039 Katowice ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bartosz Kępa, p.o. Prezes Zarządu, od 8 listopada 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: Leszek Pietraszek Prezes Zarządu, w okresie od 18 marca 2024 r. do 4 listopada 2024 r. oraz Tomasz Rogala, Prezes Zarządu, w okresie od 29 grudnia 2017 r. do 17 marca 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania podejmowane w celu uzyskania pozwoleń wodnoprawnych /zintegrowanych oraz zakres obowiązujących pozwoleń. 2. Realizacja obowiązków wynikających z pozwoleń wodnoprawnych /zintegrowanych oraz podejmowanie działań w celu ograniczenia negatywnych skutków dla środowiska wodnego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Marta Florczykiewicz-Cymara, Doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LKA/166/2024 z 24 lipca 2024 r. 2. Katarzyna Koziół, Główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/167/2024 z 24 lipca 2024 r. 3. Małgorzata Arciszewska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/195/2024 z 30 września 2024 r. (akta kontroli tom I str.1-6, 61, tom II str. 762)

¹ Dalej: PGG S.A. lub Spółka.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka prawidłowo składała wnioski o wydanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przed upływem okresu obowiązywania dotychczas posiadanych decyzji administracyjnych. Wnioski oraz operaty wodnoprawne zawierały wymagane elementy oraz załączniki, a ewentualne braki lub potrzeby uszczegółowienia dokumentacji zgłaszane przez organ prowadzący postępowanie administracyjne były uzupełniane przez Spółkę zgodnie z wyznaczonymi terminami. Wnioskowane ilości oraz jakość wód dołowych kierowanych do wód powierzchniowych były takie same we wnioskach jak i w wydanych na ich podstawie pozwoleniach wodnoprawnych. Nie wystąpiły przypadki odmów wydania pozwoleń wodnoprawnych. Każdy z procedowanych przez Spółkę wniosków zawierał wyższe wartości stężeń chlorków i siarczanów⁴ niż wskazywały wyniki badań⁵ jakości wód przeprowadzane przed złożeniem wniosków o wydanie pozwoleń wodnoprawnych. Dwie z kopalń miały możliwość zatrzymania zrzutu na 80 dni w przypadku wykorzystania zbiornika retencyjnego Wola. Pozostałe kopalnie zdolność retencyjną posiadały na okres od ok. 12 godzin do ok. 5 dni. Żadna z kopalń nie prowadziła stacji odsalania wód dołowych. Spółka w okresie objętym kontrolą przestrzegała limitów określonych w pozwoleniach wodnoprawnych dotyczących ilości i jakości zrzucanych ścieków. Spółka wykonywała obowiązki wskazane w pozwoleniach wodnoprawnych na wprowadzanie do wód powierzchniowych wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych, przy czym obowiązki te zostały określone w pozwoleniach na bardzo ogólnym poziomie, utrudniającym możliwość oceny stopnia ich realizacji.

Spółka realizowała, wskazane w 14 pozwoleniach⁶ (na 22 związane z wprowadzaniem do wód powierzchniowych wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych⁷), obowiązki związane z łagodzeniem skutków negatywnych oddziaływań na środowisko wodne, o których mowa w art. 68 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁸. Oddziały PGG SA⁹ realizowały ww. obowiązki stosownie do swoich uwarunkowań technologicznych m.in.: współuczestnicząc w systemie hydrotechnicznym ochrony wód rzeki Wisły przed wodami zasolonymi pochodzącymi z odwodnienia kopalń¹⁰, prowadząc proces sedymentacji w osadnikach wód dołowych, uruchamiając zbiorniki retencyjne¹¹, stosując technologię oczyszczania wód podziemnych z zawiesiny¹², maksymalnie zagospodarowując wody dołowe do celów technologicznych na dole i powierzchni kopalń¹³.

Spółka rzetelnie monitorowała stan techniczny urządzeń wodnych w czasie ich użytkowania, dokonując okresowych przeglądów co najmniej raz w roku oraz poddając je kontrolom co najmniej raz w roku i raz na pięć lat. Wyniki przeprowadzonych przeglądów oraz kontrole okresowe nie wskazywały na nieprawidłowości w utrzymaniu urządzeń wodnych a ich stan był dobry.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ od 0,42% do 1624% odnośnie chlorków i od 0,84% do 141,6% odnośnie siarczanów

⁵ Maksymalne wartości wyników pomiarów porównano do wnioskowanych limitów jakości odprowadzanych wód, na tej podstawie ustalono, że limity objęte wnioskiem były od 0,42% do 1624% odnośnie chlorków i od 0,84% do 141,6% odnośnie siarczanów wyższe od wartości pomiarowych.

⁶ W pozwoleniach: nr 450/OS/2017 dla KWK Bolesław Śmiały; nr 2/OS/2015 dla KWK Piast Ziemowit Ruch Piast; nr 2160/OS/2013 dla KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, nr 780/OS/2017 dla KWK Ruda Ruch Bielszowice, nr 3393/OS/2012 dla KWK ROW Ruch Rydułtowy, nr 102/OS/2012, nr GL.ZUZ.2.4210.642.2021.ANAS dla KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic oraz nr 2246/OS/2014 dla KWK Ruda Ruch Halemba - nie wskazano obowiązków w tym zakresie.

⁷ Dla KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic: Nr 339/OS/2014, GL.RUZ.4210.9.2020.AK, 102/OS/2012, GL.ZUZ.2.4210.642.2021.AN/AS. Dla KWK Sośnica: 2385/OS/2012, GL.RUZ.421.212.2019.AT/TS, GL.RUZ.4210.109.2022.8.BS, GL.RUZ.4210.91.2023.8.BS. Dla KWK Bolesław Śmiały: 450/OS/2017, GL.RUZ.4210.35m.2020.AK. Dla KWK Ruda Ruch Halemba: 2246/OS/2014, GL.RUZ.4210.174m.2020.TS. Dla KWK Ruda Ruch Bielszowice: 780/OS/2017, GL.RUZ.4210.43.2022.8.BS. Dla KWK Piast Ziemowit Ruch Piast – 2/OS/2015. Dla KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit: 2160/OS/2013, GL.RUZ.4210.94m.2020.BS. Dla KWK ROW Ruch Rydułtowy: 3393/OS/2012, GL.RUZ.4210.18.2022.10.BS, GL.RUZ.4230.12.2022.5.BS/ GL.RUZ.4210.18.2022. Dla KWK Mysłowice Wesola: 1198/OS/2013, GL.RUZ.421.300.2019.AK.

⁸ Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 ze zm. Dalej: Prawo wodne lub pw.

⁹ KWK Staszic -Wujek Ruch Murcki- Staszic, KWK Mysłowice – Wesola, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Sośnica, KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹⁰ KWK Piast - Ziemowit Ruch Ziemowit oraz KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

¹¹ KWK Sośnica.

¹² Z użyciem zestawu klasyfikacyjno-odwadniającego ZEKO-M70 - KWK Mysłowice-Wesola.

¹³ KWK Mysłowice-Wesola, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic,

Zadania określone w pozwoleniach wodnoprawnych na wprowadzanie wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych do wód powierzchniowych, związane z właściwym utrzymaniem cieków naturalnych Spółka wykonywała rzetelnie. Wszystkie objęte kontrolą Oddziały PGG S.A. utrzymywały w należytym stanie technicznym wyloty oraz koryta rzek.

Spółka realizowała obowiązki sprawozdawcze względem podmiotów zewnętrznych jednak wystąpiły przypadki zamieszczania w sprawozdaniach nierzetelnych danych oraz przypadki opóźnień w przekazywaniu dokumentów. Nierzetelne dane zawarto w pięciu z 36 sprawozdań o gospodarowaniu wodą, ściekach i ładunkach zanieczyszczeń OS-3 oraz w czterech sprawozdaniach G-09.10 o skutkach środowiskowych działalności górnictwa węgla kamiennego. Z opóźnieniem od jednego do 59 dni przekazano do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska¹⁴, na podstawie art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy pw, 33 z 273 sprawozdań zawierających wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi. Spółka z opóźnieniem wynoszącym 478 i 113 dni przekazała na podstawie art. 304 ust. 1 pkt 1 dwa sprawozdania do organu wydającego pozwolenie.

W Spółce wystąpiły przypadki różnej interpretacji przepisów prawa przez poszczególne Oddziały, co skutkowało m.in. przedstawianiem w 27 z 36 sprawozdań OS-3 nieporównywalnych danych, przekazaniem na podstawie art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy pw do organu wydającego pozwolenie ośmiu z 33 sprawozdań zawierających dane niekompletne oraz stosowania różnej metodologii wyliczania średniego stężenia jonów chlorków i siarczanów ujmowanego w oświadczeniach podmiotu obowiązującego do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi sporządzonych na podstawie art. 552 ust. 2h i 2i ustawy pw.

W przypadku jednego Oddziału PGG S.A. dokonano nieprawidłowej kalkulacji ilości odprowadzonej wody, co skutkowało podaniem nierzetelnych danych w przekazywanych podmiotom zewnętrznym sprawozdaniach oraz zaniżeniem opłat zmiennych o 1 526,8 tys. zł.

Oddziały PGG S.A. wywiązywały się z ugód zawartych z Okręgiem Polskiego Związku Wędkarskiego¹⁵ w sprawie partycypacji w kosztach zarybiania obwodu rybackiego, oraz przesyłały do OPZW, raz na kwartał, analizy jakości i wyniki pomiarów odprowadzanych ścieków. Ponadto Spółka terminowo zrealizowała wnioski i zalecenia pokontrolne sformułowane w związku z przeprowadzonymi kontrolami i przeglądami przez organy PGW WP¹⁶ i Inspekcji Ochrony Środowiska¹⁷.

¹⁴ Dalej: WIOŚ

¹⁵ Dalej: OPZW lub Okręg.

¹⁶ W okresie objętym kontrolą PGW WP przeprowadziło trzy kontrole i wszczęło 14 przeglądów, w tym zakończyło sześć.

¹⁷ W okresie objętym kontrolą Śląski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wszczął 10 kontroli. Dziewięć - zostało zakończonych w 2023 r. a jedna w 2024 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania podejmowane w celu uzyskania pozwoleń wodnoprawnych / zintegrowanych oraz zakres obowiązujących pozwoleń

1.1. W latach 2020-2023 PGG S.A. wody z odwadniania zakładów górniczych:

- odprowadziła bezpośrednio do wód powierzchniowych w łącznej ilości 179,4¹⁹ mln m³ o łącznej zawartości ładunków chlorków (Cl) i siarczanów (SO₄) wynoszącej 3 390,1²⁰ tys. Mg przy wykorzystaniu 14 wylotów²¹, w tym: do cieków wodnych w dorzeczu Odry 56,7 mln m³ wody o zawartości ładunków chlorków i siarczanów w wysokości 516,2 tys. Mg oraz do cieków wodnych w dorzeczu Wisły 122,8 mln m³ wody o zawartości ładunków chlorków i siarczanów w wysokości 2 873,9 tys. Mg;
- wprowadziła do kolektora systemu OLZA²² w łącznej ilości 22 883,1 tys. m³, z tego: 5 509 tys. m³ w 2020 r., 5 258 tys. m³ w 2021 r., 6 176,9 tys. m³ w 2022 r. i 5 938,3 tys. m³ w 2023 r.;
- ponownie zagospodarowała w jednostce²³ w łącznej ilości 35 202,5 tys. m³, z tego: 7 753,2 tys. m³ w 2020 r., 8 626,2 tys. m³ w 2021 r., 9 505,9 tys. m³ w 2022 r. oraz 9 317,2 m³ w 2023 r.;
- sprzedała²⁴ w łącznej ilości 33 341 tys. m³, z tego: 7 966,5 tys. m³ w 2020 r., 8 676 tys. m³ w 2021 r., 8 345,2 tys. m³ w 2022 r. i 8 353 tys. m³ w 2023 r.;
- odprowadziła do kanalizacji miejskiej w wysokości²⁵ 3 759,9 tys. m³.

PGG S.A. w latach 2020-2023 przekazała na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej²⁶ do Głównego Urzędu Statystycznego²⁷ sprawozdania o gospodarowaniu wodą, ściekach i ładunkach zanieczyszczeń OS-3²⁸ dla 9 podmiotów/jednostek (kopalni)²⁹.

W wyniku analizy dokumentów źródłowych będących podstawą sporządzenia ww. sprawozdań stwierdzono, że w 5 z 36 sprawozdań (11,1%) wykazano nierzetelne

¹⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁹ z tego 44,6 mln m³ w 2020 r., 44,5 mln m³ w 2021 r., 44,8 mln m³ w 2022 r. oraz 45,6 mln m³ w 2023 r.

²⁰ z tego 850 671,6 Mg w 2020 r., 849 274,5 Mg w 2021 r., 760 496,4 Mg w 2022 r. i 929 658,9 Mg w 2023 r. Ładunek liczony jako iloraz ilości odprowadzonej wody i stężenia zanieczyszczeń (średniej arytmetycznej wyników badań jakościowych przeprowadzonych w danym roku).

²¹ 1) Dla Oddziału KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic wylot w km 3+200 do Kanalu przy ujęciu do Rowu Murkowskiego oraz wylot w km 0+115 do potoku Bolina Południowa I, 2) Dla Oddziału KWK Sośnica wylot w km 1+170 do Kanalu Z-1, przy ujęciu do rzeki Kłodnicy w km 53+700, 3) Dla Oddziału KWK Mysłowice-Wesoła wylot w km 4+600 do potoku Pstrążnik, 4) Dla Oddziału KWK Bolesław Śmiały wylot w km 7+875 do rzeki Gostyni, 5) Dla Oddziału KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit wyloty do potoku Goławieckiego odpowiednio w km 9+175 oraz w km 9+152 oraz wylot do potoku Ławeckiego w km 2+950, 6) Dla Oddziału RUDA Ruch Halemba wylot w km 63+760 (66+210) do rzeki Kłodnicy, 7) Dla Oddziału KWK ROW Ruch Rydułtowy wylot w km 13+900 do rzeki Nacyny, 8) Dla Oddziału KWK Ruda Ruch Bielszowice wyloty do potoku Bielszowickiego w km 6+150 oraz w km 6+340, 9) Dla Oddziału KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast wyloty do rzeki Gostyni w km 2+029 oraz 2+750.

²² Zasolone wody dolowe odbierało i odprowadzało poprzez system retencyjno-dozujący „Olza” do rzeki Odry Przedsiębiorstwo Gospodarki Wodnej i Rekultywacji S.A. w ramach realizacji umów zawartych 31 grudnia 2009 r. z wybranymi Oddziałami PGG S.A. (KWK Marcel, KWK Chwałowice, KWK Jankowice)

²³ Głównie w Zakładach Przeróbki Mechanicznej Węgla, na cele instalacji ppoż. oraz doszczelnianie zrobów

²⁴ Na podstawie umów sprzedaży zawartych przez 4 kopalnie: KWK Bolesław Śmiały (z Tauronem Wytwarzanie S.A.), Ruch Bielszowice (z Węglukoks Energia ZUT Sp. z o.o.), Ruch Halemba (z HALDEX S.A.) oraz Ruch Rydułtowy (z Ciepłownia Rydułtowy sp. z o.o.).

²⁵ Na podstawie umowy nr 611700839 z dnia 23.05.2017 zawartej przez Oddział KWK Staszic Wujek Ruch Wujek ze spółką Katowickie Wodociągi S.A.

²⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 1799. Dalej: *ustawa o Sp.*

²⁷ Dalej: GUS.

²⁸ Obowiązek statystyczny do sporządzania sprawozdania nałożono na jednostki, które pobrały z ujęć własnych rocznie 5 000 m³ i więcej wody podziemnej albo 20 000 m³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadziły rocznie 20 000 m³. Dalej: *sprawozdania OS-3*.

²⁹ Struktura organizacyjna PGG S.A. w latach 2020-2023 obejmowała 7 Oddziałów: 1) Oddział KWK ROW: Ruch Chwałowice, Ruch Jankowice, Ruch Marcel oraz Ruch Rydułtowy, 2) Oddział KWK RUDA: Ruch Bielszowice oraz Ruch Halemba, 3) Oddział Piast Ziemowit: Ruch Piast oraz Ruch Ziemowit, 4) Oddział KWK Bolesław Śmiały, 5) Oddział KWK Sośnica, 6) Oddział KWK Mysłowice-Wesoła, 7) Oddział KWK Staszic-Wujek, Ruch Murcki-Staszic, Ruch Wujek. Cztery podmioty w latach 2020-2023 nie odprowadzały wód podziemnych do wód powierzchniowych, były to: Ruch Chwałowice, Ruch Jankowice, Ruch Marcel, które wody podziemne przekazywały do systemu OLZA oraz Ruch Wujek, który przekazywał wody podziemne do miejskiej kanalizacji. W dalszej części wystąpienia Oddział/Ruch odprowadzający wody podziemne do wód powierzchniowych zwany jest również kopalnią lub zakładem górniczym.

dane dotyczące ilości odprowadzanej wody oraz/lub ładunku jonów chlorków i siarczanów, a w 27 sprawozdaniach (75%) wykazano nieporównywalne dane dotyczące wyliczenia ładunku jonów chlorków i siarczanów, co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Za poszczególne lata 2020-2023, Spółka na podstawie art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy o Sp oraz rozporządzeń Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na ww. lata przekazała do Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. Oddziału w Katowicach sprawozdania G-09.10 o skutkach środowiskowych działalności górnictwa węgla kamiennego³⁰. Raportowane ilości wód dołowych odprowadzonych do wód powierzchniowych oraz ilości ładunków jonów chlorków (Cl) i siarczanów (SO₄) w sprawozdaniach za ww. lata różniły się od danych źródłowych w zakresie ilości ścieków odprowadzonych przez PGG S.A. i zawartych w nich ładunków soli, co było skutkiem dokonania nieprawidłowych wyliczeń ilości odprowadzanej wody przez jeden Oddział oraz niepodawania ładunku zanieczyszczeń przez inny Oddział, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str.: 98-118, 141-144, 511-518, tom III str. 1)

Na potencjał retencyjny Spółki składały się trzy typy możliwości zatrzymania zrzutu wód, tj. system retencyjno-dozujący, wykorzystanie osadników wód dołowych oraz retencja dołowa. Kopalnie KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast oraz Ruch Ziemowit korzystały z systemu retencyjno-dozującego Wola, przy użyciu którego długość całkowitego zatrzymania wprowadzania wód dołowych do wód powierzchniowych wynosiła 80 dni³¹. Pozostałe Kopalnie³² nie posiadały systemów retencyjno-dozujących, ich zdolność³³ zatrzymania zrzutu obejmowała czas od ok. 12 godzin do ok. 5 dni i zakładała wykorzystanie potencjału retencyjnego osadników wód dołowych lub wykorzystanie retencji dołowej w chodnikach wodnych. Żadna z kopalni nie prowadziła ani nie dysponowała stacją odsalania wód dołowych.

(akta kontroli tom II str. 118)

1.2. W latach 2020-2023 PGG S.A., posiadała 22 pozwolenia na usługę wodną polegającą na wprowadzaniu do wód ścieków przemysłowych stanowiących wody z odwodnienia zakładu górniczego³⁴. Wydane pozwolenia obejmowały wszystkie 14 wylotów wód dołowych używanych przez Spółkę oraz dotyczyły całego okresu objętego kontrolą z wyjątkiem przypadków opisanych poniżej:

- Oddział KWK RUDA Ruch Halemba nie posiadał pozwolenia na odprowadzanie wód do rzeki Kłodnicy w km 63-760 w okresie od 1 września 2020 r. do 5 października 2020 r.
- Oddział KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit nie posiadał pozwolenia na odprowadzanie wód do potoku Goławieckiego w km 9+175 oraz w km 9+152, oraz do potoku Ławieckiego w km 2+950 w okresie 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2021 r.
- Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nie posiadał pozwolenia na odprowadzanie wód do rzeki Bolina Południowa I w km 0+115 w okresie 14 sierpnia 2020 r. do 10 listopada 2020 r.

³⁰ Dalej: G-09.10

³¹ Przy całkowitym jego odwodnieniu.

³² Kopalnie KWK Ruda Ruch Halemba i KWK Ruda Ruch Bielszowice nie posiadały zdolności retencyjnej w osadnikach lub dołowej, retencją nie były objęte także wody pochodzące z odwodnienia nieczynnej sztolni do pokładu 318 w KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic.

³³ Wartości przybliżone w związku z zakładaną ilością przypiły wód.

³⁴ Zwane dalej: pozwoleniami na odprowadzanie wód

We wszystkich powyższych przypadkach wnioski o wydanie pozwolenia zostały skierowane do organu wydającego w terminie kilku miesięcy przed datą obowiązywania aktualnych pozwoleń³⁵.

(akta kontroli tom II str.: 1-3, 33, 49, 62-63, tom III str. 2-3)

W latach 2020-2023 Spółka posiadała 23 pozwolenia na usługę wodną polegającą na odwodnieniu zakładów górniczych. Wydane pozwolenia dotyczyły całego okresu objętego kontrolą z wyjątkiem przypadków opisanych poniżej:

- Oddział KWK RUDA Ruch Halemba nie posiadał pozwolenia w okresie od 1 września do 2020 r. do 25 stycznia 2021 r.
- Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit nie posiadał pozwolenia w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2021 r.
- Oddział KWK Bolesław Śmiały nie posiadał pozwolenia w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 14 kwietnia 2022 r.
- Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Wujek nie posiadał pozwolenia w okresie od 30 maja 2023 r. do 21 lipca 2023 r.
- Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nie posiadał pozwolenia w okresie od 14 sierpnia 2020 r. do 13 maja 2022³⁶ r. oraz w okresie od 18 stycznia do 25 stycznia 2022³⁷r.

We wszystkich powyższych przypadkach wnioski o wydanie pozwolenia zostały skierowane do organu wydającego ze znacznym wyprzedzeniem³⁸.

(akta kontroli tom II str. 1-3, 33, 49, 63-64, tom III str. 2-3)

W następujących przypadkach Spółka nie posiadała pozwoleń na trwałe obniżenie zwierciadła wody:

- Oddział KWK ROW Ruch Chwałowice – do 11 lutego 2021 r.
- Oddział KWK ROW Ruch Jankowice – do 20 listopada 2020 r.
- Oddział KWK ROW Ruch Marcel – do 14 grudnia 2023 r.
- Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy – do 12 kwietnia 2022 r.
- Oddział KWK Ruda Ruch Halemba – do 16 maja 2022 r.
- Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast – do 6 listopada 2023 r.
- Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit – do 9 września 2022 r.
- Oddział KWK Bolesław Śmiały – do 14 kwietnia 2022 r.
- Oddział KWK Sośnica – do 16 kwietnia 2020 r.
- Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Wujek – do 6 listopada 2023 r.
- Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic – do 13 maja 2022 r.
- Oddział KWK Ruda KWK Bielszowice – brak pozwolenia w okresie objętym kontrolą

Dyrektorzy poszczególnych Oddziałów wyjaśnili, m.in. że przyczyną braku posiadania pozwoleń w ww. okresach były:

³⁵ Oddział KWK RUDA Ruch Halemba skierował wniosek o wydanie nowego pozwolenia 30 grudnia 2019 r., tj. 8 miesięcy przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia, Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit skierował wniosek o wydanie pozwolenia 8 maja 2020 r., tj. 7 miesięcy 23 dni przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia, Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic skierował wniosek o wydanie pozwolenia 30 stycznia 2020 r., tj. 6 miesięcy i 14 dni przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia.

³⁶ Obejmującego wylot do Boliny Południowej I

³⁷ Obejmującego nieczynną sztolnię.

³⁸ Oddział KWK RUDA Ruch Halemba skierował wniosek o wydanie nowego pozwolenia 30 grudnia 2019 r., tj. 8 miesięcy przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia, Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit skierował wniosek o wydanie pozwolenia 8 maja 2020 r., tj. 7 miesięcy 23 dni przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia, Oddział KWK Bolesław Śmiały skierował wniosek o wydanie pozwolenia 18 marca 2020 r., tj. 12 miesięcy 27 dni przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia, Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Wujek skierował wniosek o wydanie pozwolenia 15 lutego 2020 r., tj. 2 miesiące i 15 dni przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia, Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic skierował wniosek o wydanie pozwolenia 30 stycznia 2020 r., tj. 6 miesięcy i 14 dni przed upływem ważności obowiązującego pozwolenia.

- zmiany w przepisach prawa, w szczególności wcześniejszy brak wytycznych w zakresie sporządzania dokumentacji do wydania oceny wodnoprawnej (7 przypadków),
- brak nowych rodzajów oddziaływań na wody i wynikający z tego brak konieczności uzyskiwania pozwolenia wodnoprawnego (jeden przypadek)
- konieczność aktualizacji i pozyskanie nowych, wymaganych prawem dokumentów (jeden przypadek).

(akta kontroli str. tom II str. 1-3, 24-27, 32-34, 48-50, 62-64, 67-69, 77, 82-83, tom III str. 2-3)

W okresie objętym kontrolą nie wydano pozwoleń wodnoprawnych na urządzenia wodne.

(akta kontroli tom I str. 326-330)

1.3. W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2023 r. PGG S.A. złożyła dziesięć³⁹ wniosków⁴⁰ o wydanie pozwolenia wodnoprawnego w przedmiocie odprowadzania do wód powierzchniowych wód pochodzących z odwodnienia kopalń. Na dzień 5 listopada 2024 r. jeden⁴¹ z wniosków pozostawał w trakcie procedowania przez Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie⁴², natomiast na podstawie pozostałych dziewięciu wniosków postępowanie administracyjne zostało uprzednio zakończone.

Analizie poddano dziewięć wniosków, w ramach których postępowanie administracyjne zostało zakończone. Ustalono, że:

- każdy z dziewięciu wniosków złożony został przed upływem ważności uprzednio obowiązującego pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie zasolonych wód pochodzących z odwodnienia kopalń, natomiast w trzech⁴³ przypadkach pomimo wystąpienia z wnioskiem przed upływem ważności dotychczasowego pozwolenia – w trakcie oczekiwania na wydanie nowego pozwolenia wodnoprawnego wystąpiły okresy funkcjonowania kopalni bez obowiązującego pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie wód;
- przedmiotowe wnioski składano od 160 dni do 1857 dni przed upływem ważności dotychczasowego pozwolenia wodnoprawnego;
- w przypadku siedmiu na dziewięć⁴⁴ wniosków Spółka udzieliła podmiotom zewnętrznym pełnomocnictw do działania w jej imieniu przed Organem administracji w zakresie uzyskania pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie wód dołowych;
- do każdego z dziewięciu wniosków o udzielenie pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie do wód powierzchniowych wód pochodzących

³⁹ Tj.:

1. Wniosek z 30 stycznia 2020 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Staszic Wujek Ruch Murcki-Staszic,
2. Wniosek z 28 lutego 2020 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Bolesław Śmiały,
3. Wniosek z 08 maja 2020 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit,
4. Wniosek z 10 sierpnia 2021 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic dot. wypływających samoczynnie wód z nieczynnej sztolni do pokładu 318 m,
5. Wniosek z 28 stycznia 2022 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK ROW Ruch Rydułtowy,
6. Wniosek z 7 marca 2022 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Ruda Ruch Bielszowice,
7. Wniosek z 24 maja 2022 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Sośnica,
8. Wniosek z 11 sierpnia 2022 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Bolesław Śmiały,
9. Wniosek z 22 maja 2023 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Sośnica.
10. Wniosek z 1 września 2023 r. dotyczący udzielenia pozwolenia dla KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

⁴⁰ Szczegółowa analiza wniosków dotyczyła wprowadzania do wód powierzchniowych wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych. Z analizy wykluczono kopalnie wprowadzające wody do systemu OLZA oraz do kanalizacji miejskiej.

⁴¹ Dotyczy wniosku KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast z 01 września 2023 r.

⁴² Zwane dalej PGW WP lub Organ, lub Organ prowadzący postępowanie.

⁴³ Dotyczy wniosku KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit – dotychczasowe pozwolenie obowiązywało do 31 grudnia 2020 r. natomiast nowe pozwolenie wydano dnia 30 czerwca 2021 r. (180 dni przerwy), oraz KWK Staszic-Wujek - Murcki Staszic – dotychczasowe pozwolenie obowiązywało do 13 sierpnia 2020 r. natomiast nowe pozwolenie wydano dnia 10 listopada 2020 r. (89 dni przerwy), KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nieczynna sztolnia do pokładu 318 m. dotychczasowe pozwolenie obowiązywało do 17 stycznia 2022 r. natomiast nowe pozwolenie wydano dnia 25 stycznia 2022 r. (8 dni przerwy).

⁴⁴ KWK Bolesław Śmiały udzielił pełnomocnictwa osobie będącej w strukturach Spółki.

z odwodnienia kopalń dołączono operat wodnoprawny. Operaty wodnoprawne załączane do przedmiotowych wniosków sporządzane były przez podmioty zewnętrzne w formie opisowej i graficznej, a także na informatycznych nośnikach danych.

(akta kontroli tom I str.: 695, 696, tom IV: 214-660, 664-1018)

W pięciu⁴⁵ na dziewięć postępowań w sprawie udzielenia pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie wód dołowych Organ prowadzący postępowanie wzywał wnioskodawcę do uzupełnienia braków formalnych, w tym wynikających z art. 407 ust. 2 prawa wodnego, w tym:

- w jednym przypadku⁴⁶ wezwanie dotyczyło uzupełnienia procedowanego wniosku w zakresie dokumentacji dotyczącej miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Jak wyjaśnił⁴⁷ Dyrektor Kopalni – Kierownik Ruchu Zakładu Górniczego Oddziału KWK Piast-Ziemowit: *na skutek błędu pisarskiego w żądaniu pominięto działkę [...]. Po ujawnieniu braku w terminie niezwłocznym wystąpiono o wydanie zaświadczenia o braku mpzp dla brakującej działki, które uzyskano pismem z dnia 1 września 2020 r. i uzupełniono w załączeniu do pisma z dnia 7 września 2020 r.,*
- w pozostałych czterech⁴⁸ przypadkach wezwania do uzupełnienia braków formalnych wniosków dotyczyły uzupełnienia wniosków o oryginały lub poświadczone kopie dokumentów, tj. pełnomocnictwa, wypisy z rejestru gruntów, dokumenty dotyczące miejscowych planów zagospodarowania terenu, z uwagi na uprzednie dostarczenie tych dokumentów bez wymaganych przez Organ poświadczeń za zgodność z oryginałem.

Zarząd⁴⁹ wyjaśnił, że: *z uwagi na skomplikowany charakter postępowań, wymagający specjalistycznej wiedzy, każdy wniosek o wydanie nowego pozwolenia wodnoprawnego był przygotowywany przez firmę posiadającą odpowiednie doświadczenie, wiedzę oraz kwalifikacje. Do obowiązków Wykonawcy należało przygotowanie wniosku wraz z całą dokumentacją, zgodnie z przepisami Prawa Wodnego oraz reprezentacja Kopalni przed organem administracyjnym w toku postępowania. Pracownicy Działów Ochrony Środowiska w Oddziałach PGG S.A. podjęli wszelkie starania aby sprawdzić dokumentację zgodnie z posiadaną wiedzą oraz dopilnować terminowe złożenie wniosków i uzupełnień.*

Potrzeby uzupełnień dokumentów i/lub udzielenia wyjaśnień, w tym uszczegółowienia zapisów w zakres operatów wodnoprawnych, w związku z art. 409 ust. 1, 2 i 4 prawa wodnego, odnotowano w przypadku ośmiu na dziewięć wniosków. Wezwania dotyczyły m.in.:

- celu i zakresu zamierzonego korzystania z wód, rodzaju i zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód,
- planowanego okresu rozruchu, sposobu postępowania w przypadku rozruchu, zatrzymania działalności lub awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia wodnoprawnego, a także rozmiaru i warunków korzystania z wód oraz urządzeń wodnych w tych sytuacjach wraz z maksymalnym, dopuszczalnym czasem ich trwania,

⁴⁵ Tylko w jednym przypadku Oddziału KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nie odnotowano wezwań do uzupełnienia wniosku lub operatu wodnoprawnego w postępowaniu wszczętym na podstawie wniosku z 10 sierpnia 2021 r. dotyczącego udzielenia pozwolenia dla dot. wypływających samoczynnie wód z nieczynnej sztolni do pokładu 318 m.

⁴⁶ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit.

⁴⁷ Pismo nr 73/D/TOŚ/IH/17016/2024 z 15 listopada 2024 r.

⁴⁸ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic, KWK Sośnica wniosek z 2022 r., KWK Bolesław Śmiały wniosek z 2022 r., KWK ROW Ruch Rydułtowy.

⁴⁹ Pismo nr 70/PGZ-Ś/AH/36934/2024 z 18 listopada 2024 r.

- opisu urządzeń służących do pobierania próbek ścieków, pomiaru oraz rejestracji ilości, stanu i składu ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi,
- określenia wpływu planowanych do wykonania urządzeń wodnych lub korzystania z wód na wody powierzchniowe oraz wody podziemne, w szczególności na stan tych wód i realizację celów środowiskowych dla nich określonych.

Jak wyjaśnił⁵⁰ Zarząd, objęte kontrolą wnioski o wydanie pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie wód były: *złożone po wejściu w życie nowego Prawa Wodnego, tj. od 1 stycznia 2018 r., które wprowadziło nowe obowiązki w zakresie operatu wodnoprawnego oraz załączników do dokumentacji. Przepisy zawarte w art. 407 i 409 Prawa Wodnego sformułowane są w sposób ogólny, a prawidłowe opracowanie danych wymaga odniesienia przepisów do charakteru zakładu. W tym przypadku Kopalnie polegały na wiedzy i doświadczeniu Wykonawcy. Ewentualne braki, wynikające z odmiennej interpretacji prawa, zostały uzupełnione przez Wykonawcę we wskazanym przez organ terminie, a ich treść została uzgodniona z kopalnią, której dotyczyło pozwolenie.*

(akta kontroli tom I str. 697-731, tom IV: 214-660, 664-1018)

Spółka na bieżąco reagowała na wezwania Organu prowadzącego postępowanie administracyjne i uzupełniała zgodnie z wyznaczonymi przez Organ terminami pierwotnymi lub prolongowanymi braki formalne wniosków lub operatów, a także uszczegóławiała wymagane kwestie oraz udzielała dodatkowych wyjaśnień zgodnie z żądaniami Organu. Tym samym, w ramach procedowanych w okresie objętym kontrolą wniosków, PGG S.A. otrzymała na ich podstawie pozwolenia wodnoprawne wydane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne – Wody Polskie – w przypadku dziewięciu na dziesięć złożonych wniosków (jeden wniosek pozostawał w trakcie rozpatrywania)⁵¹.

(akta kontroli tom I str.: 697-731, 775-789, tom IV: 214-660, 664-1018)

1.4. Dane w zakresie ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód powierzchniowych oraz dane dotyczące częstotliwości i sposobu dokonywania pomiarów wskazane we wszystkich procedowanych przez PGG S.A. wnioskach⁵² były tożsame z danymi wskazanymi w wydanych na ich podstawie pozwoleniach wodnoprawnych.

W przypadku dwóch⁵³ kopalni odnotowano zwiększenie wnioskowanych wartości w zakresie rocznej ilości odprowadzanych wód. Wzrost wnioskowanej dopuszczalnej rocznej ilości zrzutu wód w stosunku do dotychczas posiadanych pozwoleń dla KWK Sośnica wyniósł 6,63%⁵⁴, a dla KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic 100,00%.

Kierownik Ruchu Zakładu Górniczego KWK Sośnica wskazał, że przyczyną wnioskowania o zwiększone ilości odprowadzanych wód była *zmiana sytuacji hydrogeologicznej Oddziału KWK Sośnica związana ze zidentyfikowaniem dopływów ze strony O.G. „Makoszowy” do wyrobisk Wnioskodawcy oraz poczynione ustalenia między przedstawicielami PGG S.A. oraz spółki SRK S.A. Oddział „CZOK” (zarządzającej O.G. „Makoszowy”) skutkowałą przedłożeniem w maju 2023 r. wniosku o wydanie pozwolenia wodnoprawnego dla Oddziału KWK Sośnica,*

⁵⁰ Pismo nr 70/PGZ-Ś/AH/36934/2024 z 18 listopada 2024 r.

⁵¹ Stan na dzień 5 listopada 2024 r.

⁵² Dotyczy dziewięciu wniosków o wydanie pozwoleń wodnoprawnych złożonych w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2023 r.

⁵³ **KWK Sośnica** - pozwolenie z 2022 r. przewidywało średni dobowy zrzut na poziomie 6043,68 m³/d oraz maksymalny roczny w wys. 2 379 391,2 m³/rok, a pozwolenie z 2023 r. przewidywało średni dobowy zrzut na poziomie 6726,24 m³/d oraz maksymalny roczny w wys. 2 537 071,2 m³/rok, **KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic** - tj. pozwolenie z 2014 r. przewidywało średni dobowy zrzut na poziomie 3600 m³/d oraz maksymalny roczny w wys. 1 314 000 m³/rok natomiast pozwolenie z 2020 r. przewidywało średni dobowy zrzut na poziomie 7200 m³/d oraz maksymalny roczny w wys. 2 628 000 m³/rok.

⁵⁴ W stosunku do wartości z dotychczasowego pozwolenia

w ramach którego wskazywano wzrost ilości odprowadzanych ścieków do środowiska, do poziomu $Q_{STJ} = 6\,726,24\text{ m}^3/\text{d}$. Wyliczenia ilości odprowadzanych ścieków zostały przeprowadzone w oparciu o dane o dopływach ze strony O.G. „Makoszowy” oraz prognozy dopływów.

Natomiast jak wyjaśnili Naczelný Inżynier - Zastępcą Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego oraz Dyrektor ds. Pracowniczych w KWK Staszic-Wujek, wzrost wnioskowanej ilości odprowadzanych wód przez KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic podyktowany był postępowaniem eksploatacji oraz zmianami w zbiornikach wód dołowych, gdyż część z nich będzie wymagała redukcji zasięgu bądź też całkowitego odwodnienia. Zgodnie z doświadczeniami kopalni intensywność drenażu wody ze zbiornika waha się od kilkudziesięciu l/min do nawet $5\text{ m}^3/\text{min}$. Średni dopływ wód dołowych (z dopływu naturalnego i wód technologicznych) do systemu głównego odwadniania może wynieść $5\text{ m}^3/\text{min}$, czyli $7\,200\text{ m}^3/\text{d}$. Stąd wzrost wnioskowanych ilości wód w porównaniu do poprzednio posiadanego przez kopalnię pozwolenia wodnoprawnego w tym zakresie.

Trzy⁵⁵ kopalnie wnioskowały o wyższe wartości stężeń chlorków oraz siarczanów w porównaniu do obowiązujących w dniu złożenia nowego wniosku pozwoleń wodnoprawnych. Wzrost wartości stężeń chlorków w przedmiotowych wnioskach wyniósł dla KWK ROW Rydułtowy 5,88%, dla kopalni KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit 300%⁵⁶ oraz 566,67%⁵⁷ oraz dla kopalni KWK Sośnica 31,49%. Natomiast wzrost wartości siarczanów wyniósł: dla kopalni KWK Sośnica 2,37% oraz dla kopalni KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit 25,00%⁵⁸ oraz 42,86%⁵⁹.

Kopalnie, których działalności dotyczyły nowe wnioski wyjaśniły, że przyczyną zwiększenia wnioskowanych wartości stężeń chlorków oraz siarczanów była planowana eksploatacja nowych rejonów złóż⁶⁰, prognoza hydrogeologiczna zakładająca wyższe wartości chlorków i siarczanów w związku z dopływem wód wysokozmineralizowanych⁶¹, wynikająca z eksploatacji złóż węgla kamiennego, a także przejście wysokozmineralizowanych dopływów z innego obszaru⁶².

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki wnioskowania o niższe stężenia ww. związków, natomiast w trzech⁶³ przypadkach zmniejszono wnioskowaną ilość odprowadzanej wody w porównaniu do dotychczas posiadanych pozwoleń. W przypadku jednej z kopalni dotychczas posiadane pozwolenie dotyczyło innego rozwiązania w zakresie odprowadzania wód dołowych⁶⁴.

NIK zauważa, że wyniki pomiarów⁶⁵ jakości odprowadzanych wód dołowych prowadzonych przed złożeniem przez Spółkę wniosków o wydanie pozwoleń

⁵⁵ KWK ROW Ruch Rydułtowy w pozwoleniu z 2012 r. wartość chlorków wynosiła 8500 mg/l, natomiast w pozwoleniu z 2022 r. 9000 mg/l, KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit dot. wylotu W2 w pozwoleniu z 2013 r. wartość chlorków wynosiła 250 mg/l, a siarczanów 350 mg/l, natomiast w pozwoleniu z 2021 r. wartość chlorków wynosiła 1000 mg/l, a siarczanów 500 mg/l. Dot. wylotu W3 w pozwoleniu z 2013 r. wartość chlorków wynosiła 150 mg/l, a siarczanów 400 mg/l, natomiast w pozwoleniu z 2021 r. wartość chlorków wynosiła 1000 mg/l, a siarczanów 500 mg/l, KWK Sośnica w pozwoleniach z 2012 i 2023 r. wartość chlorków wynosiła 18 945 mg/l, a siarczanów 1 895 mg/l, natomiast w pozwoleniu z 2023 r. wartość chlorków wynosiła 24 910 mg/l, a siarczanów 1 940 mg/l.

⁵⁶ Dla wylotu W2.

⁵⁷ Dla wylotu W3.

⁵⁸ Dla wylotu W3.

⁵⁹ Dla wylotu W2.

⁶⁰ Pismo KWK ROW Ruch Rydułtowy z 8 listopada 2024 r.

⁶¹ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit pismo z 7 listopada 2024 r.

⁶² KWK Sośnica pismo z 7 listopada 2024 r.

⁶³ KWK ROW Ruch Rydułtowy w pozwoleniu z 2012 r. średni dobowy zrzut w wysokości 19 203 m³/d, w pozwoleniu z 2022 r. 16 200 m³/d, KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit dot. wylotu W2 średni dobowy zrzut w wys. 8950 m³/d i dopuszczalny roczny w wys. 3 266 750 m³/rok, natomiast w pozwoleniu z 2021 r. średni dobowy zrzut w wys. 5000 m³/d i dopuszczalny roczny w wysokości 1 825 000 m³/d, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nieczynna sztolnia do pokładu 318 m - w pozwoleniu z 2012 r. maksymalny roczny zrzut w wys. 185 300 m³/d, w pozwoleniu z 2022 r. 52 560 m³/d.

⁶⁴ KWK Ruda Ruch Bielszowice – zmiana z wprowadzania wód z Ruchu Bielszowice oraz Ruchu Pokój do Potoku Bielszowickiego w km 6+150 oraz rzeki Czarniawki w km 8+150 na odprowadzanie wód z Ruchu Bielszowice, Ruchu Pokój oraz zakładu Spółki Restrukturyzacji Kopalni S.A. Oddział KWK „Pokój i Śląsk” Ruch Pokój i wylotem W3 do Potoku Bielszowickiego w km 6+340. W pozwoleniu z 2017 r. do Potoku Bielszowickiego przewidywano wartości chlorków w wysokości 16 450 mg/l oraz siarczanów w wysokości 1 600 mg/l, do rzeki Czarniawki przewidywano wartości chlorków w wysokości 300 mg/l oraz siarczanów w wysokości 1 600 mg/l, w pozwoleniu z 2022 r. parametry chlorków wyniosły 3 500 mg/l, a siarczanów 1 600 mg/l.

⁶⁵ KWK ROW Ruch Rydułtowy – pomiary z lat 2020-2021 wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 8300 mg/l, a najniższa 3300 mg/l, siarczanów najwyższa 1400 mg/l, najniższa 930 mg/l.

wodnoprawnych wykazywały niższe wartości stężeń chlorków i siarczanów niż ich wnioskowane limity. Różnica pomiędzy odnotowaną w tym okresie najwyższą wartością stężeń a limitem określonym wnioskiem wyniosła od 0,42% do 94,20% w przypadku chlorków i od 0,83% do 58,60% w przypadku siarczanów w stosunku do wnioskowanych wartości - średnio Spółka wnioskowała o 263%⁶⁶ wyższe dopuszczalne wartości stężeń chlorków i 52% wyższe dopuszczalne wartości stężeń siarczanów w porównaniu do maksymalnej osiągniętej wartości.

Kopalnie wskazały jako przyczynę wnioskowania o zwiększone wartości stężeń, przede wszystkim - prognozę dopływów oraz brak możliwości wykluczenia okresowych zwiększonych dopływów wód dołowych o wyższym zasoleniu⁶⁷ w związku z prowadzonymi działaniami i pracami podziemnymi kopalń. Ponadto zaznaczono, że kontynuacja eksploatacji złóż węgla kamiennego⁶⁸ na niższych pokładach skutkować ma dopływem bardziej zmineralizowanych wód.

Dane w zakresie opisu przedsięwzięć i działań niezbędnych dla spełnienia warunków, o których mowa w art. 68 ustawy Prawo Wodne (przedsięwzięcia mające na celu łagodzenie skutków negatywnych oddziaływań na środowisko wodne), wskazane we wszystkich procedowanych wnioskach lub uzupełnione w trakcie postępowania administracyjnego były tożsame z wydanymi na ich podstawie pozwoleniami wodnoprawnymi. Powyższą kwestię opisano szerzej w pkt 2.4 nin. wystąpienia.

(akta kontroli tom I str.341-539, 673-695, 775, 790-798, tom IV: 214-660, 664-1018)

1.5. W okresie objętym kontrolą PGW WP nie odmówiło wydania pozwoleń wodnoprawnych/zintegrowanych PGG S.A. z winy Spółki.

(akta kontroli tom I str. 13)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Oddziale KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit w sposób nieprawidłowy dokonywano obliczeń ilości wody zrzucanej wylotem W-1 (9+175) do potoku Goławieckiego. Zgodnie z ustaleniami kontroli ilość zrzucanej wody powinna być wyliczana jako różnica między sumą wskazań przepływomierzy poz. II 500 (2+5) i poz. III 650 (wskazujących ilość wody wypompowanej z kopalni) a wskazaniemi

KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit Wylot W1, pomiary za okres styczeń-maj 2020 r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 21 800 mg/l, a najniższa 14 300 mg/l, siarczanów najwyższa 1239 mg/l, najniższa 931 mg/l. (zgodnie z operatem wodnoprawnym średnia wartość chlorków za 2019 r. wyniosła 21 150 mg/l, a siarczanów 1230 mg/l).

KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit Wylot W2, pomiary za okres styczeń-maj 2020 r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 218 mg/l, a najniższa 182 mg/l, siarczanów najwyższa 207 mg/l, najniższa 172 mg/l (zgodnie z operatem wodnoprawnym średnia wartość chlorków za 2019 r. wyniosła 201,3 mg/l, a siarczanów 185,5 mg/l).

KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit Wylot W3, pomiary za okres styczeń-maj 2020 r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 58 mg/l, a najniższa 42 mg/l, siarczanów najwyższa 327 mg/l, najniższa 274 mg/l. (zgodnie z operatem wodnoprawnym średnia wartość chlorków za 2019 r. wyniosła 51,6 mg/l, a siarczanów 283 mg/l).

KWK Bolesław Śmiały – dot. wniosku z 2022 r. pomiary za okres styczeń 2020 r. – lipiec 2021 r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 9460 mg/l, a najniższa 4600 mg/l, siarczanów najwyższa 817 mg/l, najniższa 510 mg/l.

KWK Sośnica pomiary za okres styczeń 2020 r. – maj 2022 r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 18 600 mg/l, a najniższa 9130 mg/l, siarczanów najwyższa 1810 mg/l, najniższa 837 mg/l. Pomiary za okres lipiec 2022 r. – maj 2023 r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 18 200 mg/l, a najniższa 12600 mg/l, siarczanów najwyższa 1800 mg/l, najniższa 1300 mg/l.

KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic – pomiary za lata 2018-2019 r. dane z operatu wodnoprawnego wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 33110 mg/l, a najniższa 11 392 mg/l, siarczanów najwyższa 388 mg/l, najniższa 194 mg/l.

KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nieczynna sztolnia do pokładu 318 m - pomiary za okres styczeń 2020 r. – lipiec 2022 r. r. wykazały, że najwyższa wartość chlorków wyniosła 250 mg/l, a najniższa 70 mg/l, siarczanów najwyższa 1190 mg/l, najniższa 590 mg/l.

KWK Ruda Ruch Bielszowice – nie dot. w zw. z pomiarami z wylotu W1, a nie W3.

⁶⁶ Wzrost wartości wnioskowanych w stosunku do badań jakości wód w ujęciu procentowym:

KWK ROW Ruch Rydułtowy – 8,43% w przypadku chlorków i 28,57% w przypadku siarczanów.

KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit Wylot W1 – 33,03% w przypadku chlorków i 61,42% w przypadku siarczanów.

KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit Wylot W2 – 358,72% w przypadku chlorków i 141,55% w przypadku siarczanów.

KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit Wylot W3 – 1624,14% w przypadku chlorków i 52,91% w przypadku siarczanów.

KWK Bolesław Śmiały wniosek z 2022 r. – 0,42% w przypadku chlorków i 34,64% w przypadku siarczanów.

KWK Sośnica wniosek z 2022 r. – 1,85% w przypadku chlorków i 4,70% w przypadku siarczanów.

KWK Sośnica wniosek z 2023 r. – 36,87% w przypadku chlorków i 7,78% w przypadku siarczanów.

KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic – 5,71% w przypadku chlorków i 131,96% w przypadku siarczanów.

KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic nieczynna sztolnia do pokładu 318 m – 300,00% w przypadku chlorków i 0,84% w przypadku siarczanów.

KWK Ruda Ruch Bielszowice – nie dot. w zw. z pomiarami z wylotu W1, a nie W3.

Średnia wzrostu wartości chlorków wyniosła 263,24%, a siarczanów 51,59%.

⁶⁷ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit pismo z 7 listopada 2024 r.

⁶⁸ Pismo KWK ROW Ruch Rydułtowy z 08 listopada 2024 r.

przepływomierza V-104000 (ilość wody przekazanej do KWK Piast). Tymczasem w kopalni Ziemowit w niektórych miesiącach zawyżano odejmowaną wartość m.in. o ilość wody zrzucanej ze zbiornika Wola do rzeki Gostyni, co skutkowało заниzeniem ilości wody zrzuconej w latach 2020-2023 wylotem W-1 ogółem o 1 361,12 tys. m³.

Skutkiem powyższej nieprawidłowości było przedstawienie nierzetelnych danych za lata 2020-2023 w sprawozdaniach OS-3, sprawozdaniach G.09-10, w informacjach przekazywanych do organu wydającego pozwolenie, w informacjach przekazywanych do WIOŚ oraz naliczenie opłat zmiennych za korzystanie ze środowiska w nieprawidłowej wysokości, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia.

Dyrektor Kopalni wyjaśnił, m.in. że ze względu na różne źródła informacji oraz brak konsultacji pomiędzy Oddziałami nastąpiła błędna interpretacja bilansu wód odprowadzanych do odbiornika powierzchniowego. Dyrektor dodał, że aktualnie, po modernizacji systemu odwadniania Ruchu Ziemowit oraz powołaniu koordynatora ds. zrzutu wód zasolonych prowadzony jest spójny bilans wód dołowych odprowadzanych do wód powierzchniowych. Sporządzane bilanse dotyczące gospodarki wodno-ściekowej w Oddziale KWK Piast-Ziemowit są poddawane wzajemnej konsultacji poprzez krzyżowe sprawdzenie bilansu aby uniknąć błędu czynnika ludzkiego.

(akta kontroli tom II str. 33-34, 38-43, 344-351, 395)

2. W pięciu z 36 sprawozdań OS-3 o gospodarowaniu wodą, ściekach i ładunkach zanieczyszczeń złożonych w latach 2020-2023 wykazano nierzetelne dane dotyczące ilości lub jakości odprowadzanych wód:

- a) W Oddziale KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit w 4 sprawozdaniach złożonych za lata 2020-2023 wykazano nierzetelne dane dotyczące ilości i jakości odprowadzonej wody, co było skutkiem nieprawidłowego naliczania ilości odprowadzanej wody oraz niewłaściwej interpretacji bilansów wód przyjętych do obliczeń.
- b) W Oddziale KWK Staszic-Wujek Ruch Staszic w sprawozdaniu OS-3 złożonym za rok 2021 wykazano nieprawidłowe dane dotyczące ilości ładunków sumy jonów chlorków i siarczanów. W ww. sprawozdaniu w Dziale 5 *Ładunki zanieczyszczeń w ściekach wytworzonych i odprowadzonych do wód lub do ziemi w kg/rok*, w pozycji 04 *suma jonów chlorków i siarczanów*, w kolumnie: *w ściekach odprowadzonych* wskazano liczbę [...] ⁶⁹ kg podczas gdy z kalkulacji wynikała wartość 23 755 724,24 kg/rok.

Z-ca Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego oraz Dyrektor ds. Pracowniczych wyjaśnili, że podczas liczenia średniej arytmetycznej przez Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Staszic nie została uwzględniona analiza z grudnia.

(akta kontroli tom II str. 5, 50-52; 141-144, 720-723)

3. W 27 z 36 sprawozdań OS-3 o gospodarowaniu wodą, ściekach i ładunkach zanieczyszczeń, złożonych za lata 2020-2023 przez 7 kopalni⁷⁰, w Dziale 5 *Ładunki zanieczyszczeń w ściekach wytworzonych i odprowadzonych do wód lub do ziemi w kg/rok*, w pozycji 04 *suma jonów chlorków i siarczanów*, w kolumnie: *w ściekach odprowadzonych* zaprezentowano nieporównywalne dane, czego przyczyną było stosowanie różnych metod wyliczania ładunków jonów chlorków i siarczanów:

⁶⁹ NIK wyłączyła jawność informacji dotyczących ilości ładunków soli w odprowadzonych wodach kopalnianych, wykazanych w sprawozdaniu OS-3, na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2021 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902, dalej: ustawa o dostępie do informacji publicznej), w związku z art. 10 ustawy o Sp.

⁷⁰ 1) Oddział KWK RUDA Ruch Bielszowice, 2) Oddział KWK RUDA Ruch Halemba, 3) Oddział KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, 4) Oddział KWK Staszic Wujek Ruch Murcki-Staszic (sprawozdania za lata 2020-2022), 5) Oddział KWK Sośnica, 6) Oddział KWK Myslowice-Wesoła, 7) Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy.

- Cztery kopalnie⁷¹ w 16 złożonych sprawozdaniach wyliczały ładunek jako sumę ładunków kwartalnych;
- Jedna kopalnia⁷² w trzech złożonych sprawozdaniach wyliczała ładunek jako iloczyn średniej ze średnich kwartalnych stężeń jonów chlorków i siarczanów i ilości odprowadzanej wody;
- Dwie kopalnie⁷³ w ośmiu złożonych sprawozdaniach wyliczały ładunek jako iloczyn średniej ważonej stężeń jonów chlorków i siarczanów z badań jakościowych w danym roku i ilości wody w danym roku.

Z informacji przekazanych przez GUS⁷⁴, w trakcie kontroli NIK, wynika, że ładunek wyznacza się obliczając średnią arytmetyczną ze stężeń wszystkich próbek uzyskanych w trakcie przeprowadzonych badań ścieków w danym roku, a następnie mnożąc otrzymaną wartość w [mg/l] przez ilość ścieków wytworzonych w ciągu roku, przy zachowaniu zgodności stosowanych jednostek miar.

W wyniku powyższej nieprawidłowości wartości w ww. pozycji sprawozdań zostały zawyżone łącznie o 2 043 035,72 kg (1% wartości wykazanej w sprawozdaniu) w 2020 r., 1 154 746,53 kg (0,22%) w 2022 r., 8 542 296,26 (1,47%) w 2023 r. oraz zaniżone o 4 930 702,12 kg (1%) w 2021 r.

Dyrektorzy kopalń wyjaśnili, że:

- Ładunek liczono jako sumę ładunków kwartalnych w celu zachowania spójności (ze względu na czasookres i tożsamość danych) z oświadczeniami podmiotu obowiązującego do ponoszenia opłat wodnych przekazywanymi do PGW Wody Polskie⁷⁵.
- Objasnienia do formularza OS-3 nie zawierały informacji o metodologii wyliczania ładunku zanieczyszczeń⁷⁶.

Wiceprezes Zarządu ds. Finansowych oraz Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji wskazali, że zgodnie z obowiązującymi w PGG S.A. procedurami oraz regulaminem organizacyjnym, sprawozdania OS-3 są sporządzane oddzielnie dla każdej instalacji, tj. zakładu górniczego. Wiceprezesi dodali, że w okresie objętym kontrolą GUS nie wskazał metodologii przygotowania danych w zakresie sporządzania sprawozdań, jako średniej arytmetycznej ze stężeń wszystkich próbek uzyskanych w trakcie przeprowadzanych badań ścieków w danym roku. W objaśnieniach zamieszczonych pod formularzem znajdował się jedynie zapis, dotyczący metodologii obliczania ładunku w dziale 5, wskazujący, że należy wykazać ładunki zanieczyszczeń w ściekach wytworzonych i odprowadzonych do wód lub do ziemi rozumianych jako iloczyn natężenia przepływu ścieków i stężenia zawartych w nich zanieczyszczeń. Wiceprezesi dodali, że zgodnie z wyjaśnieniami przesłanymi przez GUS w dniu 5 listopada 2024 r. drogą e-mail, dodatkowa informacja wskazująca sposób wyliczenia ładunków zanieczyszczeń w ściekach zostanie zamieszczona w formularzu elektronicznym OS-3 przy kolejnej edycji badania. Wiceprezesi dodali również, że nie zgadzają się z zarzutem, że PGG S.A. w OS-3 przedstawiła nieprawidłowe dane.

NIK wskazuje, że w metodyce zamieszczonej przez GUS pod formularzem OS-3, na którą powołują się również Wiceprezesi w ww. wyjaśnieniach, jednoznacznie określono, że ładunek wyznacza się jako iloczyn natężenia przepływu ścieków i stężenia zawartych w nich zanieczyszczeń. Taki zapis oznacza konieczność przeprowadzenia jednego działania z wykorzystaniem danych rocznych. Większość

⁷¹ Oddział ROW Ruch Rydułtowy, Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast, KWK Sośnica, KWK Mysłowice -Wesola

⁷² Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic (Sprawozdania za lata 2020,2022 i 2023)

⁷³ Oddział KWK RUDA Ruch Bielszowice, Oddział KWK RUDA Ruch Halemba

⁷⁴ Pismo nr GUS-RS06.56.1.2024.16 z 17 października 2024 r.

⁷⁵ Oddział KWK Staszic- Wujek, Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy, Oddział KWK Mysłowice-Wesola.

⁷⁶ Oddział KWK Piast-Ziemowit, Oddział KWK Staszic-Wujek, Oddział KWK Ruda.

Oddziałów PGG S.A. dokonywała sumowania wyników kwartalnych, co było niezgodne z ww. metodyką. Dodatkowo zdaniem NIK PGG S.A. jako jeden podmiot powinna zapewnić przekazywanie do podmiotów zewnętrznych spójnych danych kalkulowanych przy użyciu jednej metody.

(akta kontroli tom II str. 12-13; 352-363, tom III str. 42-45)

4. We wszystkich czterech rocznych sprawozdaniach G.09-10 przekazywanych do Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. za lata 2020-2023 wykazano nierzetelne dane w pozycji 3.1. *wody dołowe* oraz 3.2. *ładunek Cl + SO₄ w wodach dołowych*, co było skutkiem:

- a) nieprawidłowego wyliczenia ilości odprowadzanej wody przez KWK Ziemowit, co wpłynęło również na wielkość wskazanego ładunku zanieczyszczeń,
- b) podawania przez Oddział KWK Bolesław Śmiały jedynie ilości odprowadzonej wody bez ładunku zanieczyszczeń, co zaniżało ładunek zanieczyszczeń dla całej Spółki.

Zanizenie ilości odprowadzanej wody⁷⁷ w poz. 3.1. wyniosło: 1 905 tys. m³ w 2020 r., 2 991,9 tys. m³ w 2021 r., 3 384,0 tys. m³ w 2022 r. oraz 265,6 tys. m³ w 2023 r., co stanowiło, odpowiednio: [...] %⁷⁸, [...] %⁷⁹, [...] %⁸⁰ oraz [...] %⁸¹ ilości wykazanej w sprawozdaniu.

Łączne zanizenie ładunku zanieczyszczeń w sprawozdaniach G.09-10 w poz. 3.2. wyniosło: 11,5 tys. Mg w 2020 r., 20,2 tys. Mg w 2021 r., 26,7 tys. Mg w 2022 r., 23,7 Mg w 2023 r., co stanowiło, odpowiednio: [...] %⁸², [...] %⁸³, [...] %⁸⁴, [...] %⁸⁵ wartości wykazanych w sprawozdaniach za lata 2020-2023.

Odnośnie do zasad sporządzania sprawozdania G-09.10 Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji oraz Wiceprezes Zarządu ds. Finansowych wskazali, że w pozycji 3.1 sprawozdania ujmowane są ilości wód dołowych odprowadzanych przez kopalnie do wód powierzchniowych, natomiast w pozycji 3.2 ilości ładunku chlorków i siarczanów zawartych w wodach dołowych oraz należna opłata zmienna za wprowadzony ładunek. KWK Bolesław Śmiały zgodnie z obowiązującym pozwoleniem wodnoprawnym odprowadza ścieki przemysłowe wspólnie ze ściekami Tauron Wytwarzanie S.A. Oddział Elektrownia Łaziska. W pozycji 3.1 ujmowane są ilości odprowadzonych wód dołowych (w ściekach przemysłowych odprowadzanych wspólnie z dwóch zakładów), co jest możliwe z uwagi na obowiązujące w latach 2020-2023 zapisy w pozwoleniach wodnoprawnych, gdzie został określony sposób wykazywania ilości odprowadzanych ścieków do rzeki Gostyni przez Tauron Wytwarzanie S.A. Oddział Elektrownia Łaziska i KWK Bolesław Śmiały jako sumę odczytów z dwóch liczników (licznik Tauron i licznik KWK). Dlatego jest możliwe określenie ilości odprowadzonych wód dołowych z kopalni jako różnica pomiędzy ilością wspólnie „zrzuconych” ścieków do rzeki Gostyni pomniejszoną o ilość wód z Elektrowni. Natomiast w przypadku odprowadzonego ładunku do rzeki Gostyni, ładunek w wodach dołowych nie jest tożsamy z różnicą pomiędzy ładunkiem wspólnie „zrzuconych” ścieków do rzeki Gostyni pomniejszoną o ładunek wód z Elektrowni i ładunkiem, jaki mógłby zostać policzony dla samych wód dołowych w oparciu o badania ścieków wprowadzanych do kanalizacji Tauron. Nie jest możliwe

⁷⁷ Dotyczy Ruchu Ziemowit.

⁷⁸ NIK wyłączyła jawność informacji dotyczących ilości odprowadzonych wód kopalnianych, wykazanych w sprawozdaniach G-09.10, na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej, w związku z art. 10 ustawy o Sp.

⁷⁹ Jw.

⁸⁰ Jw.

⁸¹ Jw.

⁸² NIK wyłączyła jawność informacji dotyczących ilości ładunków soli w odprowadzonych wodach kopalnianych, wykazanych w sprawozdaniach G-09.10, na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej, w związku z art. 10 ustawy o Sp.

⁸³ Jw.

⁸⁴ Jw.

⁸⁵ Jw.

wykazanie policzonego ładunku tylko dla wód dołowych w oparciu o badanie tylko tych wód, ponieważ pozycja 3.2 sprawozdania wskazuje „w tym”, tzn. że ładunek powinien być ujęty finansowo w wierszu 3, a zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym wyliczony jest dla wspólnego wprowadzania. (...). Wiceprezesa dodali również m.in., że wprowadzenie ładunku dla samych wód dołowych w poz. 3.2. nie byłoby miarodajne, gdyż ładunek dla wspólnego odprowadzania ścieków z dwóch zakładów nie jest sumą ładunków dla każdego zakładu osobno, a kopalnia rozlicza się z ładunków dla wspólnego zrzutu, a nie wód dołowych.

Zdaniem NIK, brak ujęcia ładunku ww. kopalni w sprawozdaniu G-09.10 sporządzonym dla całej Spółki, przy jednoczesnym uwzględnieniu ilości odprowadzonej wody zaniża łączne stężenie zanieczyszczeń w agregowanych danych, gdzie pozycja 3.2. dla KWK Bolesław Śmiały odczytywana jest jako „0” czyli brak zanieczyszczeń. NIK wskazuje, że podanie w pozycji 3.2. wielkości ładunku obliczonego dla obu zakładów (choć z założenia mniejszego od ładunku wyliczonego jedynie dla wód dołowych) jest bardziej miarodajne, niż wskazywanie w tej pozycji wartości „0”. Dodatkowo należy wskazać, że Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. otrzymuje jedynie dane zbiorcze dla całej Spółki bez podziału na poszczególne Oddziały.

(akta kontroli tom II str. 1-3, 510-518, 720-723, tom III str. 7-9, 46-53)

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka prawidłowo składała wnioski o wydanie nowych pozwoleń wodnoprawnych przed upływem okresu obowiązywania dotychczas posiadanych decyzji administracyjnych. Wnioski zawierały stosowne załączniki, a ewentualne braki lub potrzeby uszczegółowienia dokumentacji zgłaszane przez Organ prowadzący postępowanie administracyjne były uzupełniane przez Spółkę zgodnie z wyznaczonymi przez ten Organ terminami. Wnioskowane wartości ilości oraz jakości zrzutu wód dołowych do wód powierzchniowych były takie same we wnioskach jak i w wydanych na ich podstawie pozwoleniach wodnoprawnych. Nie wystąpiły przypadki odmów wydania pozwoleń wodnoprawnych. Natomiast każdy z procedowanych przez Spółkę wniosków zakładał wnioskowanie o wyższe wartości stężeń chlorków i siarczanów, niż wskazywały wyniki badań jakości wód przeprowadzane przed złożeniem wniosków o wydanie pozwoleń wodnoprawnych. W wyniku nieprawidłowej kalkulacji odprowadzanych wód wylotem W1 przez Ruch Ziemowit zaniżono opłaty zmienne za okres 2021-2023 o 1 526,8 tys. zł. W pięciu z 36 sprawozdań OS-3 oraz we wszystkich (czterech) rocznych sprawozdaniach G-09-10 przedstawiono nierzetelne dane dotyczące ilości lub jakości wód dołowych odprowadzanych do wód powierzchniowych. W Spółce wystąpiły przypadki różnej interpretacji przepisów prawa przez poszczególne Oddziały, co skutkowało m.in. przedstawieniem w 27 z 36 sprawozdań OS-3 nieporównywalnych danych.

2. Realizacja obowiązków wynikających z pozwoleń wodnoprawnych/zintegrowanych oraz podejmowanie działań w celu ograniczenia negatywnych skutków oddziaływań na środowisko wodne

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą Spółka posiadała 22 pozwolenia wodnoprawne wystawione dla 9 Oddziałów/Ruchów⁸⁶ dotyczące 14 wylotów, którymi odprowadzano wody dołowe do wód powierzchniowych. Wszystkie pozwolenia wskazywały limity średniego zrzutu dobowego [$\text{m}^3/\text{dobę}$], 19 z nich zawierało maksymalne limity roczne [m^3/rok], a 12 również maksymalne zrzuty sekundowe [m^3/s].

Analiza realizacji przez PGG S.A. warunków określonych w pozwoleniach wykazała, że w latach 2020-2023 każdy z Oddziałów przestrzegał rocznych i średniodobowych limitów ilości odprowadzanej wody.

Odnosnie do monitoringu maksymalnego zrzutu na sekundę Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji oraz Wiceprezes Zarządu ds. finansowych wyjaśnili, że urządzenia i metody pomiarowe stosowane przez PGG S.A. nie dają możliwości monitorowania zrzutu wody na sekundę.

(akta kontroli tom II str.119-140, tom III str. 26-40)

2.2. W latach 2020-2023, w obowiązujących pozwoleniach wodnoprawnych na odprowadzanie wód dołowych z 14 wylotów⁸⁷, tylko w dwóch przypadkach⁸⁸ określono dopuszczalne stężenia chlorków (Cl) na poziomie mniejszym niż 1 000 mg/l i siarczanów (SO_4) na poziomie mniejszym niż 500 mg/l. W czterech przypadkach⁸⁹ limity stężeń chlorków i siarczanów określono na poziomie 1 000 mg/l każdy, a w pozostałych przypadkach, dla 11 wylotów, dopuszczalne stężenia chlorków i siarczanów przekraczały normy określone w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, w tabeli II. W ww. przypadkach ilość chlorków została określona na poziomie od 8 500 mg/l do 63 200 mg/l i ilość siarczanów od 900 mg/l do 3 100 mg/l.

(akta kontroli tom I str. 340-672, tom II str. 122-140)

Analiza wykonanych przez akredytowane laboratoria 425 (100%) pomiarów jakości odprowadzanych wód z 14 wylotów w zakresie wskaźników chlorków i siarczanów, w poszczególnych latach 2020-2023, wykazała, że we wszystkich przypadkach przestrzegano warunków dotyczących limitów ww. zanieczyszczeń.

(akta kontroli tom II str. 122-140, 379-394)

2.3. W obowiązujących pozwoleniach wodnoprawnych na odprowadzanie wód kopalnianych, wydanych dla 9 kopalni, w przypadku 6 kopalni⁹⁰ określono częstotliwość dokonywania pomiarów jakości ścieków nie mniejszą niż raz na dwa miesiące, dla dwóch kopalni⁹¹ nakazano częstsze badanie ścieków niż wynikające

⁸⁶ Oddział KWK Sośnica, Oddział KWK Myslowice-Wesoła, Oddział KWK Bolesław Śmiały, Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy, Oddział KWK RUDA Ruch Bielszowice, Oddział KWK RUDA Ruch Halemba, Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast, Oddział KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic.

⁸⁷ Oddział KWK Sośnica (1 wylot, 4 pozwolenia), Oddział KWK Myslowice-Wesoła (1 wylot, 2 pozwolenia), Oddział KWK Bolesław Śmiały (1 wylot, 2 pozwolenia), Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy (1 wylot, 3 pozwolenia), Oddział KWK RUDA Ruch Bielszowice (2 wyloty, 2 pozwolenia), Oddział KWK RUDA Ruch Halemba (1 wylot, 2 pozwolenia), Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast (2 wyloty, 1 pozwolenie), Oddział KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit (3 wyloty, 2 pozwolenia), Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic. (2 wyloty, 2 pozwolenia).

⁸⁸ Pozwolenie 2160/OS/2013 z 1 października 2013 r. wydane dla PGG S.A. Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit wylot W-2 do potoku Goławieckiego w km 9 +152, w którym limit chlorków określono na 250 mg/l, a siarczanów na 350 mg/l, oraz wylot W-3 do potoku Ławckiego w km 2+950, gdzie limit chlorków określono na 150 mg/l, a siarczanów na 400 mg/l.

⁸⁹ Pozwolenie GL.RUZ.4210.94m.2020.BS z 10 sierpnia 2021 r. wydane dla PGG S.A. Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit wylot W-2 do potoku Goławieckiego w km 9 +152, w którym limit chlorków określono na 1000 mg/l, a siarczanów na 1200 mg/l, oraz wylot W-3 do potoku Ławckiego w km 2+950, gdzie limit chlorków określono na 1000 mg/l, a siarczanów na 1200 mg/l oraz pozwolenie 102/OS/2012 z 17.01.2012 r. oraz pozwolenie GL.ZUZ.2.4210.642.2021.AN/AS z 25.01.2022 r. dla Oddziału KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic, w którym dopuszczalne stężenie określono na 1000 mg/l (wcześniej pozwolenie 102/OS/2012).

⁹⁰ Oddział KWK Myslowice-Wesoła, Oddział KWK Ruda Ruch Halemba, Oddział KWK Ruch Bielszowice, Oddział KWK Sośnica, Oddział KWK Staszic Wujek Ruch Murcki-Staszic, Oddział KWK Bolesław Śmiały

⁹¹ Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast, Oddział KWK Ruda Ruch Rydułtowy

z przepisów rozporządzenia w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (tj. raz w miesiącu), a w jednym przypadku – Ruch Ziemowit doszło do zmiany częstotliwości badania jakości ścieków (z 1 miesiąca na 2 miesiące) wraz z rozpoczęciem obowiązywania nowego pozwolenia wodnoprawnego.

Analiza wykonanych przez akredytowane laboratoria, w poszczególnych latach 2020-2023 pomiarów jakości odprowadzanych wód w zakresie m.in. wskaźników jonów chlorków i siarczanów dla 9 kopalni wykazała, że zachowano wymaganą częstotliwość przeprowadzania analiz jakości wód z odwadniania zakładów górniczych określoną w pozwoleniach wodnoprawnych przez wszystkie kopalnie.

(akta kontroli tom I str. 340-672, tom II str. 119-140)

2.4. W zakresie łagodzenia negatywnych oddziaływań na środowisko wodne, w okresie objętym kontrolą, PGW WP zobowiązało dziewięć zakładów górniczych⁹², w 14 (na 22) pozwoleniach⁹³ m.in. do:

- ograniczania ilości dopływu wód silnie zasolonych do wyrobisk podziemnych z wykorzystaniem metod górniczo-geologicznych⁹⁴;
- stosowania technologii oczyszczania wód podziemnych z zawiesiny w chodnikach wodnych oraz w osadnikach powierzchniowych⁹⁵;
- wykorzystania części wód dołowych na własne cele przemysłowe⁹⁶;
- bieżącego prowadzenia zabiegów hydrotechnicznych zapobiegających wystąpieniu podtopień i zalewisk oraz innych zjawisk związanych z zaburzeniem spływu wód powierzchniowych i podziemnych⁹⁷;
- prowadzenia monitoringu jakości wód podziemnych i powierzchniowych, a także wód pochodzących z odwodnienia kopalń⁹⁸;
- stosowania sprawnego sprzętu wykluczającego możliwość awarii oraz wzmożonej kontroli jakości wód w rejonach zwiększonego zawodnienia⁹⁹;
- magazynowania dopływających wód w zrobach na dole kopalni; doszczelnienia zrobów pyłami dymnicowymi¹⁰⁰;
- czyszczenia osadników dołowych; zamknięcia i otamowania wyrobisk, prowadzenia procesów sedimentacji w zbiornikach (osadnikach) wód dołowych¹⁰¹;
- uruchomienia dodatkowego zbiornika (osadnika wód dołowych), mającego na celu retencjonowanie i ograniczenie zrzutu wód dołowych w okresie niskich stanów wód w odbiorniku¹⁰²;
- izolacji wyrobisk i stref o znacznym dopływie wód charakteryzujących się wysoką zawartością jonów chlorkowych i siarczanowych, poprzez zagospodarowanie w zrobach poeksploatacyjnych¹⁰³,

⁹² KWK Staszic -Wujek Ruch Murcki- Staszic, KWK Myslowice – Wesola, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Sośnica, KWK ROW Ruch Rydułtowy.

⁹³ W pozwoleniach: nr 450/OS/2017 dla KWK Bolesław Śmiały; nr 2/OS/2015 dla KWK Piast Ziemowit Ruch Piast; nr 2160/OS/2013 dla KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, nr 780/OS/2017 dla KWK Ruda Ruch Bielszowice, nr 3393/OS/2012 dla KWK ROW Ruch Rydułtowy, nr 102/OS/2012, nr GL.ZUZ.2.4210.642.2021.ANAS dla KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic oraz nr 2246/OS/2014 dla KWK Ruda Ruch Halemba - nie wskazano obowiązków w tym zakresie.

⁹⁴ KWK Staszic -Wujek Ruch Murcki- Staszic (dalej: KWK Murcki- Staszic), KWK Myslowice – Wesola., KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały.

⁹⁵ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Myslowice – Wesola, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały.

⁹⁶ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Myslowice – Wesola, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Ruda Ruch Halemba.

⁹⁷ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Myslowice – Wesola.

⁹⁸ KWK Myslowice – Wesola. KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit.

⁹⁹ KWK Myslowice – Wesola. KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit.

¹⁰⁰ KWK Sośnica.

¹⁰¹ KWK Sośnica.

¹⁰² KWK Sośnica.

¹⁰³ KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit.

- selektywnego ujmowania i rozdziału wód słodkich od słonych, w tym rozdziału wód słonych od miernie zasolonych¹⁰⁴;
- selektywnego ujmowania i zrzutu wód z odwadniania z zastosowaniem urządzeń oczyszczających (osadników); kierowania wód słonych do systemu retencyjno-dozującego Wola Ruch Piast, w ramach którego prowadzone było selektywne ujmowanie wód słonych przez Ruch Ziemowit ze skierowaniem do zbiornika Wola; ochrony wód Małej Wisły realizowanej poprzez retencjonowanie wód słonych Oddziału KWK Piast-Ziemowit; wykorzystywania wód słodkich dopływających do poziomów I -147 m n.p.m., poprzez zasilanie zakładowej sieci wodociągowej, dołowej sieci przeciwpożarowej poziomów wydobywczych¹⁰⁵;
- uzupełniania obiegu wodno-mułowego w zakładzie mechanicznej przeróbki węgla¹⁰⁶, chroniącego zasoby wód przed wykorzystaniem na cele przemysłowe¹⁰⁷;
- prowadzenia działań obejmujących metody górnictwo-geologiczne powodujące ograniczenie dopływu u źródła; zagospodarowania części wód do celów technologicznych¹⁰⁸;
- usuwania zawiesin wraz z ładunkiem soli z chodników wodnych¹⁰⁹;
- wdrożenia Zintegrowanego Systemu Zarządzania¹¹⁰, w tym zarządzania środowiskiem¹¹¹;
- pozostawienia wód słonych w podziemnych zrobach poeksploatacyjnych; zmiany koncepcji udostępnienia pokładów; zamykania dołowych otworów wiertniczych prowadzących solanki; izolacji stref uskokowych; uszczelniania i zatłaczania¹¹²;
- realizowania *Ramowego programu działań w zakresie przedsięwzięć proekologicznych* poprzez: zagospodarowanie wód dołowych do profilaktyki p.poż¹¹³.

Przedsięwzięcia te zostały określone w pozwoleniach wodnoprawnych na bardzo ogólnym poziomie, bez możliwości oceny stopnia ich realizacji. Zakres przedmiotowych przedsięwzięć określony w pozwoleniach wodnoprawnych odpowiadał działaniom wnioskowanym przez Spółkę.

(akta kontroli tom I str. 15-17, 331-339, 340-623)

W okresie objętym kontrolą wszystkie zobowiązane do ww. działań kopalnie podejmowały realizację ww. obowiązków w zależności od swoich warunków technologicznych:

1. KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic:
 - wdrożyła ZSZ, w tym System Zarządzania Środowiskowego, który zawierał m.in. procedurę *Gospodarka wodno-ściekowa*. Celem procedury było zapewnienie pełnego nadzoru nad gospodarką wodno-ściekową, jak również prowadzenie gospodarki wodno-ściekowej pozwalające na optymalne gospodarowanie wodą, zgodnie z wymaganiami przepisów prawnych;
 - w celu ograniczenia odprowadzania wód dołowych do wód powierzchniowych Kopalnia, w miarę potrzeb i możliwości technicznych, wykorzystywała wody

¹⁰⁴ KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Ruda Ruch Bielszowice.

¹⁰⁵ KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit.

¹⁰⁶ Dalej: ZPMW.

¹⁰⁷ KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Ruda Ruch Halemba.

¹⁰⁸ KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹⁰⁹ KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Ruda Ruch Halemba.

¹¹⁰ Dalej: ZSZ.

¹¹¹ KWK Ruda Ruch Bielszowice.

¹¹² KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹¹³ KWK Ruda Ruch Halemba.

dołowe z głównego odwadniania do celów przemysłowych, które były odpompowywane na powierzchnię do osadników wód dołowych na powierzchni. Wody dołowe po usunięciu zawiesiny częściowo wykorzystywane były na potrzeby ZPMW a częściowo do sporządzania mieszanin wodno-mineralnych, stosowanych w ramach prac związanych z rekonsolidacją i doszczelnianiem zrobów;

- w celu zwiększenia efektywności funkcjonowania osadników ziemnych oraz poprawy jakości wód dołowych odprowadzanych do wód powierzchniowych przeprowadzono remont osadników, który zakończył się w 2020 r.;
- Kopalnia nie posiadała zainstalowanych urządzeń pomiarowych do monitoringu wód dołowych. Pomiar odbywał się na kanale ściekowym otwartym odprowadzającym wody dołowe (ścieki przemysłowe) i dokonywany był metodą pływakową, która należy do pośrednich metod pomiarowych, czyli tzw. metod odcinkowych. Obliczenie natężenia przepływu opierało się na pomiarach prędkości powierzchniowych wody za pomocą pływaków oraz pomiarach głębokości (sondowań);
- pomiary ilości dopływów wód naturalnych prowadzone były dwa razy do roku przez hydrogeologa. W wyznaczonych punktach pomiarowych pobierane były próbki wód, które analizowane były przez akredytowane laboratoria.

2. KWK Mysłówice-Wesoła:

- na potrzeby własne wykorzystywała znaczącą ilość wód, jednak stopień ich zagospodarowania uzależniony był do prowadzonego frontu robót górniczych i aktualnych możliwości technicznych oraz ekonomicznych¹¹⁴;
- stosowała technologię oczyszczania wód podziemnych z zawiesiny, z użyciem zestawu klasyfikacyjno-odwadniającego ZEKO–M70. Zestaw ten przeznaczony był do hydromechanicznego oczyszczania osadników dołowych (chodników wodnych)¹¹⁵;
- chodniki były eksploatowane w systemie: *jeden chodnik pracuje, drugi jest w trakcie czyszczenia*.

3. KWK Sośnica:

- prowadziła proces sedymentacji w osadnikach wód dołowych WsIOa lub WsIOb;
- używała pyłów dymnicowych do izolacji nieczynnych wyrobisk;
- zgodnie z potrzebami, prowadzono zamykanie i otamowanie wyrobisk;
- w 2023 r. uruchomiono dodatkowy zbiornik retencyjny o pojemności 135 tys. m³, który został wykorzystany do ograniczania zrzutu wód dołowych w czasie alertów o niskich stanach wód, a w lipcu 2023 r. rozpoczęto prace przygotowujące osadnik WsIOa do wybrania nagromadzonego osadu z wód dołowych;
- naturalny dopływ wody w poszczególnych rejonach kopalni był magazynowany w najniższych miejscach w zrobach ścian na dole Kopalni. W przypadku potrzeb eksploatacyjnych partii złoże zalegającego poniżej ww. nagromadzonej wody była ona wypompowywana poprzez wykonanie otworów w celu zapewnienia bezpieczeństwa prowadzenia robót górniczych na dole kopalni.

¹¹⁴ Wykorzystano na potrzeby własne w: 2020 r. – 1 435 792 m³, w 2021 r. – 1 521 498 m³, w 2022 r. – 1 779 835 m³, z ogólnej ilości wód odpompowanych – odpowiednio: w 2020 r. – 6 849 352 m³, w 2021 r. – 6 111 975 m³, w 2022 r. – 6 614 728 m³.

¹¹⁵ Cechą tego zestawu była jego zdolność do usuwania z mieszaniny wodno-słamowej drobnych ziaren zawiesiny i odzysk wody użytej w procesie czyszczenia. W efekcie uzyskiwano zagęszczony szlam o niewielkiej wilgotności, który można transportować przenośnikami zgrzeblowymi lub taśmowymi. Natomiast oczyszczoną wodę wykorzystywano ponownie do procesu urabiania szlamów.

4. KWK Piast - Ziemowit Ruch Ziemowit oraz KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast:
 - kopalnie współuczestniczyły w realizacji inwestycji w postaci wdrożonego systemu hydrotechnicznego ochrony wód rzeki Wisły przed wodami zasolonymi pochodzącymi z odwodnienia kopalń. Realizacja polegała na działaniach mających na celu zminimalizowanie oddziaływania wód zasolonych pochodzących z odwodnienia kopalń na wody odbiornika - rzeki Wisły. System hydrotechniczny polegał na monitorowaniu wód i reagowaniu na ich zmienność i regulacji zrzutu z wykorzystaniem zbiornika retencyjno-dozującego Wola o pojemności roboczej ok. 2 mln m³. Zbiornik pozwalał na całkowite wstrzymanie zrzutu najbardziej zasolonych wód z Ruchu Piast i części wód z Ruch Ziemowit do rzeki Gostyni (a dalej Wisły) oraz znaczne ograniczenie zrzutu do potoku Goławieckiego w okresach stanów niskich wód powierzchniowych i stanach suszy hydrologicznej. Kopalnie corocznie partycypowały w kosztach utrzymania systemu hydrotechnicznego. W roku 2020 koszty te wyniosły łącznie 3 892,3 tys. zł, w 2021 r. - 4 809,2 tys. zł, w 2022 r. - 4 753,6 tys. zł, w 2023 r. - 8 320,3 tys. zł¹¹⁶.
 - w Ruchu Piast powołano i wyodrębniono komórkę: dyspozytorów ds. zrzutu wód zasolonych z kopalń i utworzono funkcję *koordynatora i dyspozytora ds. zrzutu wód zasolonych*; utrzymywano system monitoringu wód, prowadzono stałą współpracę z Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowym Instytutem Badawczym, prowadzono bieżące działania związane z serwisem i remontami urządzeń niezbędnych do pracy systemu hydrotechnicznego.
5. KWK Ruda Ruch Bielszowice:
 - maksymalnie zagospodarowywano wody dołowych do celów technologicznych na dole i powierzchni kopalni. Wody sprzedawane były do produkcji wody uzdatnionej podmiotowi zewnętrznemu¹¹⁷. Prowadzone tzw. *działania u źródła* pozwoliły na ograniczenie zrzutu zasolonych wód dołowych, a tym samym deponowania ładunku soli w środowisku wodnym¹¹⁸.
6. KWK ROW Ruch Rydułtowy:
 - w zakresie ograniczenia dopływu (u źródła) analizy prowadzone przez Kopalnię wskazały, że wielkość dopływu naturalnego do Ruchu Rydułtowy utrzymywała się niemal na stałym poziomie, a okresowe wielkości dopływu naturalnego wahały się w wyniku likwidacji zbiorników wodnych zlokalizowanych w zrobach wyrobisk lub skalnych warstw wodonośnych;
 - likwidowano zbiorniki wodne, których odwodnienie było konieczne do bezpiecznego wykonywania planowanych robót górniczych. Dotyczyło to również zawodnionych warstw skalnych. Ilość wody zużywanej w procesach technologicznych na dole Kopalni była w miarę stała i wynikała z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa prowadzonych robót (zwalczanie zagrożeń, w tym głównie zagrożenia pyłowe, metanowe, pożarowe i klimatyczne) oraz z uwarunkowań technicznych (układy chłodzenia maszyn i urządzeń). W ZPMW obieg wody technologicznej miał charakter zamknięty;
 - w celu ograniczenia ilości odprowadzanych wód dołowych wody pochodzące z odwadniania poziomu 600 Oddział wykorzystywał w pierwszej kolejności

¹¹⁶ Koszty funkcjonowania systemu Wisła w latach 2020-2023 wyniosły dla Ruchu Ziemowit: w 2020 r.- 1 062,1 tys. zł, 2021 r.- 1 479,9 tys. zł, 2022 r.- 1 165,5 tys. zł, 2023 r. - 2 620,0 tys. zł. Natomiast dla Ruchu Piast w 2020 r.- 2 830,2 tys. zł, 2021 r.- 3 329,3 tys. zł, 2022 r. - 3 588,1 tys. zł, 2023 r. - 5 070,3 tys. zł.

¹¹⁷ Sprzedaż do firmy zewnętrznej. W latach 2020-2023 przekazano - 1 051 120 m³ wody. Otrzymano z tego tytułu 189,2 tys. zł.

¹¹⁸ Ilość zagospodarowanych wód dołowych w roku 2022 wyniosła: 1 919 245 m³, a ładunek 6 875,9 Mg, w roku 2023 ilość wód wyniosła: 1 635 259 m³, a ładunek 4 886 Mg.

do: chłodzenia układów klimatyzacji grupowej, zabezpieczenia przeciwpożarowego na dole oraz układów chłodzenia i zraszania, po wypompowaniu na powierzchnię woda wykorzystywana była do uzupełnienia obiegu wodno-mułowego ZPMW;

- w zakresie zmiany koncepcji udostępniania pokładów w celu ograniczenia dopływu wód do systemu odwodnienia kopalni, Ruch osiągnął model docelowy i nie planował budowy nowych poziomów. Planowane udostępnienie rejonów B i R¹¹⁹ zaprojektowano w sposób niewymagający likwidacji zbiorników wodnych wytworzonych w sąsiednich rejonach,
- w kopalni występowały wody dołowe o różnej mineralizacji: wody z odwodnienia o niskiej mineralizacji (z poziomu 600 m) były selektywnie ujmowane i wykorzystywane na cele własne kopalni, a ich nadmiar był sprzedawany podmiotowi zewnętrznemu¹²⁰. Pozostałe wody dołowe jako średnio zasolone, o maksymalnej zawartości chlorków do 9 000 mg/l i siarczanów do 1 800 mg/l odprowadzane były do osadników wód dołowych, a następnie do rzeki Nacyna.

7. KWK Ruda Ruch Halemba:

- realizowała *Ramowy program działań w zakresie przedsięwzięć proekologicznych*, tzw. *działania u źródła*, którego celem było ograniczenie ładunku chlorków i siarczanów w wodach z odwodnienia zakładu górniczego wprowadzanych do rzeki Kłodnicy. Program ten realizowany był poprzez: zagospodarowanie wód dołowych do profilaktyki ppoż., a także jako materiał doszczelniający zroby ścian zawałowych zapobiegający powstawaniu pożarów endogenicznych; uzupełnianie obiegu wodno-mułowego w procesach przeróbki węgla; usuwanie zawiesin węglowych wraz z zawartym w nich ładunkiem soli z chodników wodnych i osadników wodnych i pojemnościowych na poziomach 525 m i 1030 m oraz poprzez sprzedaż wód dołowych do celów technologicznych innej firmie¹²¹.

8. KWK Bolesław Śmiały:

- Kopalnia oczyszczała wody dołowe z zawiesiny w zbiornikach i chodnikach wodnych. W 2019 r. zbudowano na terenie kopalni pilotażową stację do odsalania wód dołowych służącą do badań¹²². Projekt bazował na nanofiltracji, odwróconej osmozie oraz elektrodializie.
- Kopalnia dostarczała wodę przemysłową dla potrzeb technologicznych firmie zewnętrznej, zgodnie z operatem wodnym¹²³.
- Kierownik Działu Ochrony Środowiska wyjaśniła, że *Aktualnie kopalnia planuje podjęcie działań w zakresie budowy Stacji Uzdatniania Wody (SUW) dołowej w celu uzyskania wody o parametrach wody pitnej w wydajności do 7 200 m³/d. Aktualnie będzie zlecana koncepcja budowy SUW. Drugim planowanym przedsięwzięciem jest „Budowa układu optymalizacji parametrów fizykochemicznych wód dołowych wraz z systemem monitoringu i wizualizacji na terenie KWK Bolesław Śmiały”. Realizacja powyższego zadania ma na celu poprawę jakości wody zmineralizowanej, pochodzącej z naturalnych ujęć dołowych. Odbywać się to będzie dzięki zabudowie urządzeń pomiarowych, aparatury kontrolno-pomiarowej i sygnalizacyjnej*

¹¹⁹ Pokładu 712/1-2+713/1-2, 712/1-2 +713/1.

¹²⁰ Sprzedaż do firmy zewnętrznej wody z odwadniania poz. 600. W latach 2020-2023 przekazano 1 658 597 m³ wody. Otrzymano z tego tytułu 556,3 tys. zł.

¹²¹ Dostawa wody przemysłowej z osadników wody przemysłowej do firmy zewnętrznej. W latach 2021-2023 przekazano 654 563 m³ wody. Otrzymano z tego tytułu 717,3 tys. zł.

¹²² Instalacja została wykonana dla Politechniki Śląskiej z przeznaczeniem do badań odsalania wody kopalnianej.

¹²³ Dostawa wody przemysłowej do firmy zewnętrznej. W latach 2020-2023 przekazano 29 734 369 m³ wody. Otrzymano z tego tytułu 14 272,5 tys. zł.

w obrębie punktów pomiarowych oraz wizualizację i monitoring parametrów fizykochemicznych wód dołowych.

(akta kontroli tom I str. 75-96, 331-339, 734-763, tom IV: 515)

W okresie objętym kontrolą poniższe kopalnie zrealizowały również dodatkowe przedsięwzięcia inwestycyjne służące ochronie środowiska:

1. KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic - w 2020 r. zakończono prace, rozpoczęte w 2016 r., związane z modernizacją oczyszczalni wód dołowych Ruchu Murcki – Staszic (etap II), które polegały m.in. na przebudowie istniejących czterech osadników wód dołowych na dwa osadniki o nie mniejszej pojemności sumarycznej, naprawie pozostałych dwóch osadników, przebudowie osadnika wody czystej oraz przebudowie infrastruktury. Sumaryczna pojemność osadników po wykonaniu modernizacji nie uległa zmniejszeniu. Nakłady na powyższe zadanie, w wysokości 3.588,5 tys. zł, poniesiono ze środków własnych¹²⁴.
2. KWK Mysłowice-Wesoła - w 2022 r. rozpoczęto eksploatację nowej instalacji do wytwarzania i podawania mieszaniny popiołowo-wodnej, zlokalizowanej przy szybie Wentylacyjnym II. Inwestycja zapewniła: wykorzystanie mieszanin popiołowo-wodnych do prewencji pożarowej w podziemnych wyrobiskach kopalni oraz wypełnianie podziemnych nieczynnych wyrobisk w celu ochrony powierzchni przed szkodami górnictwami. Działania przyczyniły się do zwiększenia ochrony środowiska wodnego, poprzez ograniczanie ilości soli odprowadzanych wraz z wodami dołowymi do zlewni rzeki Wisły oraz zagospodarowanie odpadów energetycznych i ubocznych produktów spalania¹²⁵. Nakłady na powyższą inwestycję, w wysokości 11.798,4 tys. zł, poniesiono ze środków własnych.

(akta kontroli tom I str. 16-17, 183-185, 332-333, 734-763)

Odnosnie do pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych Zarząd wyjaśnił, że *Zgodnie z Wytycznymi w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią, które stanowią podstawę do korzystania z pomocy publicznej przez sektor węglowy pomoc państwa może być przeznaczona m.in. na: spełnienie wymogów surowszych niż normy unijne lub podniesienie poziomu ochrony środowiska w przypadku braku norm unijnych, co wyklucza dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem ponadnormatywnych stężeń substancji występujących w wodach kopalnianych odprowadzanych do środowiska; rekultywację terenów zanieczyszczonych - natomiast możliwość skorzystania z tej formy pomocy ogranicza zasada „zanieczyszczający płaci”, która zobowiązuje osobę prawną lub fizyczną odpowiedzialną za szkody wyrządzone środowisku do finansowego ich usunięcia. Ponadto zgodnie z zapisami w przywołanych „Wytycznych” pomoc na ochronę środowiska i cele związane z energią nie może być przyznawana przedsiębiorstwom znajdującym się w trudnej sytuacji finansowej. Sytuacja finansowa przedsiębiorstwa wpływa na ocenę wniosku przez instytucję do której kierowany jest wniosek o dofinansowanie, także w przypadku niskiej oceny finansowej pomoc może być udzielana na zasadach komercyjnych, nie preferencyjnych. Pomimo tego Spółka podjęła działania ukierunkowane na pozyskanie zewnętrznych źródeł dofinansowania na budowę farm fotowoltaicznych na terenach pogórnictwa. Planowano pozyskać dofinansowanie w formie pożyczki*

¹²⁴ Ponadto na poziomie 500 zainstalowana została Automatyka Stacji Filtracyjnej (w październiku 2018 r), której zadaniem było mechaniczne oczyszczenie wody kopalnianej pozyskanej z głównego odwodnienia kopalni. Stacja spełniła funkcję filtra, odmulnika, sita zabezpieczającego zainstalowane urządzenia kopalni przed zanieczyszczeniami, urządzenia kontrolno-pomiarowego przepływającego przez stację medium. Nakłady na powyższe zadanie, w wysokości 1.730 tys. zł, poniesiono ze środków własnych.

¹²⁵ W 2022 r. poddano odzyskowi 10,2 tys. Mg odpadów i 99,7 tys. Mg ubocznych produktów spalania oraz wykorzystując 649 565 m³ wód słonych z dopływu naturalnego, zmniejszono ładunek soli (Cl+SO₄) w odprowadzanych wodach dołowych o około 11,4 tys. Mg. W 2023 r. poddano odzyskowi 0,7 tys. Mg odpadów i 104,2 tys. Mg ubocznych produktów spalania oraz wykorzystując 440 941 m³ wód słonych z dopływu naturalnego, zmniejszono ładunek soli (Cl+SO₄) w odprowadzanych wodach dołowych o około 8,1 tys. Mg.

bdługoterminowej poprzez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Podczas weryfikacji wniosków zgłoszonych przez PGG S.A w ramach prowadzonego konkursu (i jego regulaminu) przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej (...) uzyskano wstępną akceptację formalną oraz merytoryczną dla dofinansowania Przedsięwzięcia. Jednakże, w kolejnym etapie weryfikacji NFOŚiGW odrzucił możliwość dofinansowania ww. Przedsięwzięcia uzasadniając ją złą sytuacją finansową PGG S.A. argumentując, iż zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1300/2013 z dnia 17.12.2013 r. w sprawie Funduszu Spójności i uchylającym rozporządzeniu (WE) nr 1084/2006: Fundusz Spójności nie wspiera przedsiębiorstw w trudnej sytuacji w rozumieniu unijnych przepisów dotyczących pomocy państwa [Art. 2. pkt 2 lit. e)].

(akta kontroli tom I str. 804-805)

W okresie od 1 września 2019 r. do 31 grudnia 2024 r. PGG S.A. uczestniczyła w projekcie badawczym *Life Brine Mining*, współfinansowanym ze środków unijnych w ramach programu na rzecz środowiska *LIFE*. Głównym celem projektu było demonstracyjne wdrożenie zaawansowanej metody redukcji ładunku soli i odzyskiwania zasobów z zasolonych wód kopalnianych. Instalacja demonstracyjna została zabudowana i uruchomiona w Oddziale KWK Piast -Ziemowit Ruch Ziemowit. Funkcjonowała od marca 2022 r. do listopada 2023 r. Po zakończeniu swojej pracy instalacja została zdemontowana. Zaplanowane do osiągnięcia cele projektu polegały na: osiągnięciu do 90 % odzysku wody z wód zasolonych oraz koncepcji promocji gospodarki o obiegu zamkniętym w wyniku uzdatniania zasolonych wód kopalnianych poprzez odzyskiwanie wartościowych dla rynku produktów końcowych. PGG S.A. w ramach projektu realizowała zadania związane głównie z udostępnieniem pola badawczego, tj. przestrzeni do budowy instalacji i innych urządzeń testowych, zapewnieniem niezbędnej ilości wody dołowej do badań oraz dostarczaniem wybranych mediów do badań.

Zastępca Dyrektora Biura Restrukturyzacji Operacyjnej i Technologicznej PGG S.A. poinformował, że *Przygotowywana analiza finansowa instalacji produkcyjnej (pełnoskalowej) dla wód dołowych z poziomu L650 KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit (o wolumenie 7 mln m³/rok) opracowywana na podstawie wyników uzyskanych w ramach projektu wskazuje, że wymagane nakłady inwestycyjne (CAPEX) na wybudowanie i uruchomienie zakładu odsalania w tej lokalizacji wymagałoby zaangażowania finansowego środków na poziomie 2 368 mln zł, niezbędne koszty operacyjne (OPEX) to 617 mln zł/rok, a planowane przychody 383 mln zł/rok. Przy tak określonych kryteriach, finalny wynik finansowy skalkulowany dla 10 lat pracy instalacji (zaplanowany czas funkcjonowania kopalni Ziemowit) przynosi stratę na poziomie 3 459 mln zł, przy czym dodatkowo należy wskazać, że analiza wrażliwości dla przedsięwzięcia wskazuje, że im dłuższy planowany czas eksploatacji instalacji, tym wynik finansowy się pogarsza. Inną z informacji wynikającą z przeprowadzonej analizy wrażliwości przedsięwzięcia w zakresie zużycia i kosztów energii elektrycznej jest fakt, że mimo badań wskazujących na możliwość obniżenia poboru energii elektrycznej w stosunku do instalacji referencyjnej (zakład odsalania w Dębieńsku), wynik finansowy projektu generuje znaczną stratę. Co więcej, strata ta jest ciągle znacząca nawet w przypadku scenariusza dostarczania do instalacji energii elektrycznej za darmo. Wyniki i możliwe do osiągnięcia efekty w ramach realizowanego projektu przynoszą konkluzję, że zademonstrowane w Oddziale KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit technologie i metody dają techniczne możliwości redukcji ładunku soli i odzyskiwania zasobów z zasolonych wód kopalnianych. Mając jednak na uwadze uwarunkowania kopalni Ziemowit oraz ewentualnie innych Oddziałów Spółki dla zastosowania tego sposobu gospodarowania wodami dołowymi, który w wymiarze ekonomicznym i finansowym przynosi (jak oszacowano)*

niewspółmierne straty w stosunku do poniesionych nakładów budzi wątpliwości, dając podstawę do istotnych rozważań i pytań nad ich potencjalną realizacją.

(akta kontroli Tom I str. 179-182)

Główny Instytut Górnictwa¹²⁶ w okresie od 25 maja 2023 r. do 19 grudnia 2023 r. opracował na zlecenie PGG S.A., dokumentację w zakresie optymalnego kierunku zagospodarowania wód kopalnianych w celu zredukowania antropogenicznej presji na środowisko dla każdego zakładu górniczego wchodzącego w strukturę PGG S.A. W ramach opracowania przeanalizowano uwarunkowania każdego zakładu oraz okres funkcjonowania wszystkich kopalń w oparciu o zapisy Umowy Społecznej, podpisanej 28 maja 2021 r.¹²⁷, dotyczącej transformacji sektora górnictwa węgla kamiennego oraz wybranych procesów transformacji województwa śląskiego.

W wyniku przeprowadzonej analizy GIG sformułował wnioski, dotyczące kierunków i rekomendacji w zakresie zagospodarowania wód dołowych, m.in.:

- dotrzymanie warunków zawartych w pozwoleniu wodnoprawnym i realizacja zawartych w nim obowiązków kopalń (działanie ciągłe);
- utrzymanie aktualnego poziomu wykorzystania wód kopalnianych do celów technologicznych zakładu górniczego (działanie ciągłe);
- utrzymanie funkcjonowania istniejących systemów retencyjno-dozujących (tj. odprowadzanie wód z kopalń Chwałowice, Jankowice i Marcel do kolektora „OLZA” oraz wykorzystanie systemu retencyjno-dozującego „Mała Wisła” dla odprowadzania wód z kopalni Piast Ziemowit, w oparciu o zbiornik Wola i system osadników Ruchu Ziemowit) (działanie ciągłe);
- zwiększenie retencji osadnika wód dołowych słonych o pojemności 290 000 m³ na Ruchu Ziemowit poprzez usunięcie nagromadzonych osadów (w pierwszej kolejności wykonanie badań osadów nagromadzonych w zbiorniku, a następnie przeprowadzenie procedur i prac związanych z wyłonieniem wykonawcy zadania polegającego na usunięciu i zagospodarowaniu osadu);
- przeprowadzenie studium wykonalności technicznej dla utworzenia retencji koniecznej dla zapewnienia pojemności równej pięciu lub 10-dniowemu zrzutowi zgodnie z wymaganiami wprowadzonymi przez ustawę z 13 lipca 2023 r. o rewitalizacji rzeki Odry¹²⁸ w oparciu o istniejącą infrastrukturę i dostępny teren dla kopalni Halemba oraz Staszic-Wujek;
- opracowanie i wdrożenie systemu sterowania zrzutem z systemu retencyjno-dozującego KWK Sośnica (monitoring stały). Monitoring powinien obejmować co najmniej parametr charakteryzujący zasolenie (PEW¹²⁹) oraz pH i temperaturę, jak również ilość odprowadzanych wód, a także przepływy w cieku - rzece Kłodnicy;
- w związku z uzyskaniem nowego pozwolenia wodnoprawnego dla kopalni Sośnica, jego warunkami realizacji a także w związku z przepisami ustawy o rewitalizacji Odry, rekomendowanym działaniem krótkoterminowym było jak najszybsze przeprowadzenie prac remontowych w obrębie zbiornika 10b/2023;
- opróżnienie zbiornika 10a/62 z osadów w celu zwiększenia możliwej pojemności retencyjnej kopalni Sośnica (ze 135 000 m³ do około 170 000 m³).

¹²⁶ Dalej: GIG.

¹²⁷Przez stronę rządową, stronę społeczną, gminy górnicze i zarządy spółek górniczych.

¹²⁸ Dz. U. poz. 1963 ze zm.

¹²⁹ Przewodnictwo elektryczne wody.

Zwiększenie pojemności retencyjnej do co najmniej 10 dni w okresie niskich stanów i alertów hydrologicznych miało stanowić wypełnienie zapisów nowego pozwolenia oraz pozwalać na ograniczenie zrzutów wód kopalnianych (szczególnie w związku z przekierowaniem dodatkowej ilości wody z obszaru Makoszowy II zlikwidowanej kopalni Makoszowy);

- przeprowadzenie analizy możliwości powiększenia istniejącej pojemności retencyjnej dla kopalni Chwałowice (system zbiorników na powierzchni w aspekcie występujących długotrwałych niskich stanów w Górnej Odrze) w celu zwiększenia ochrony wód odbiornika przed zasoleniem.

(akta kontroli tom I str. 186-285)

PGG SA skorzystała z rekomendacji i kierunków optymalizacji zagospodarowania wód kopalnianych, które zostały opracowane przez GIG. Zarząd Spółki wyjaśnił, że *Podjęto następujące działania w ramach konkretnych rekomendacji:*

1) *Dotrzymywanie warunków zawartych w pozwoleniu wodnoprawnym i realizacja zawartych w nim obowiązków kopalń (działanie ciągłe) - Wszystkie Oddziały PGG S.A. posiadają aktualne pozwolenia wodnoprawne dotyczące zrzutu wód dołowych i zwracają szczególną uwagę na to by parametry w nich określone były dotrzymywane. Gospodarka wodno-ściekowa na terenie każdego zakładu prowadzona jest z należytą starannością. Kopalnie realizują obowiązki określone w wydanych pozwoleniach w celu optymalizacji prowadzonych procesów i minimalizacji wpływu działalności górniczej na środowisko wodne.*

2) *Utrzymanie aktualnego poziomu wykorzystania wód kopalnianych do celów technologicznych zakładu górniczego (działanie ciągłe) - Oddziały PGG S.A. na bieżąco prowadzą działania w celu ograniczenia dopływu wód słonych oraz dopełniają wszelkich starań by osiągnąć jak najwyższy poziom wykorzystania wód, mając na uwadze technologiczne i ekonomiczne uzasadnienie stosowanych procesów. Woda dołowa wykorzystywana jest do celów socjalno-bytowych, technologicznych oraz sprzedawana podmiotom zewnętrznym. Wody wykorzystywane są do celów technologicznych, prowadzonej profilaktyki przeciwpożarowej na dole i powierzchni kopalni, sporządzania mieszaniny wodno-pyłowej stosowanej w wyrobiskach dołowych jako materiał doszczelniający zroby ścian oraz zapobiegający pożarom endogenicznym, zraszania urobku, chłodzenia maszyn i urządzeń oraz uzupełnienia obiegu wodnego w procesach mechanicznej przeróbki węgla.*

3) *Utrzymanie funkcjonowania istniejących systemów retencyjno-dozujących (tj. odprowadzanie wód z kopalń Chwałowice, Jankowice i Marcel do kolektora „OLZA” oraz wykorzystanie systemu retencyjno-dozującego „Mała Wisła” dla odprowadzania wód z kopalni Piast-Ziemowit, w oparciu o zbiornik Wola i system osadników Ruchu Ziemowit) (działanie ciągłe) - Oddział KWK ROW Ruch Chwałowice, Jankowice i Marcel odprowadzają wody dołowe za pośrednictwem systemu retencyjno-dozującego „Olza”, który dostosowuje zrzuty wód do aktualnie panujących warunków w rzece Odrze. System ma na celu ochronę lokalnych cieków o małych przepływach naturalnych przed zanieczyszczeniem solami zawartymi w wodach dołowych pochodzących z kopalń oraz minimalizację skutków wprowadzania tych wód do rzeki. Właścicielem systemu jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Wodnej i Rekultywacji S.A. w Jastrzębiu-Zdroju. Oddział KWK Piast-Ziemowit, który najbardziej zasolone wody dołowe, pochodzące z poz. 650 m odprowadza za pośrednictwem systemu hydrotechnicznego „Mała Wisła”, dostosowując zrzuty do warunków w rzece Wiśle w oparciu o zdolności retencyjne zbiornika „Wola” utworzonego w zrobach byłej kopalni Czeczott. Przy niskich stanach*

wody najbardziej zasolone z Ruchu Piast i część wód z Ruchu Ziemowit pompowane są do zbiornika retencyjno-dozującego „Wola”.

4) Opracowanie i wdrożenie systemu sterowania zrzutem z systemu retencyjno-dozującego KWK Sośnica (monitoring stały). Monitoring powinien obejmować co najmniej parametr charakteryzujący zasolenie (PEW) oraz pH i temperaturę, jak również ilość odprowadzanych wód, a także przepływy w cieku - rzece Kłodnicy. Oddział KWK Sośnica prowadzi monitoring stały dzienny parametrów charakteryzujących zasolenie, pH i temperaturę oraz ilości odprowadzanych wód do kanału Z1 przy równoczesnej obserwacji przepływów Kłodnicy, co daje możliwość szybkiej reakcji w sytuacjach awaryjnych.

5) W związku z uzyskaniem nowego pozwolenia wodnoprawnego dla kopalni Sośnica, jego warunkami realizacji a także w związku z przepisami ustawy o rewitalizacji Odry rekomendowane działania krótkoterminowe to jak najszybsze przeprowadzenie prac remontowych w obrębie zbiornika 10b/2023. Oddział KWK Sośnica w sierpniu 2024 roku rozpoczął realizację robót konserwacyjnych osadnika wód dołowych WsIOb/2023 w wyniku których kopalnia zwiększy dyspozycyjną retencję.

6) Opróżnienie zbiornika 10a/62 z osadów w celu zwiększenia możliwej pojemności retencyjnej kopalni Sośnica (ze 135 000 m³ do około 170 000 m³). Zwiększenie pojemności retencyjnej do co najmniej 10 dni w okresie niskich stanów i alertów hydrologicznych będzie stanowiło wypełnienie zapisów nowego pozwolenia oraz będzie pozwalało na ograniczenie zrzutów wód kopalnianych (szczególnie w związku z przekierowaniem dodatkowej ilości wody z obszaru Makoszowy II zlikwidowanej kopalni Makoszowy). Na początku września 2024 roku Oddział KWK Sośnica zakończył opróżnianie zbiornika WsIOa/62 z osadów oraz rozpoczął stopniowe zalewanie zbiornika w celu dostosowania go do pełnienia funkcji sedymentacyjnej. Zbiornik będzie dysponował dodatkową objętością około 33 800 m³, która będzie stanowiła potencjał retencyjny na około 5 dni. Łącznie po zakończeniu prac remontowych na zbiorniku WsIOb/2023 kopalnia będzie dysponowała retencją dla dwóch zbiorników szacowaną na około 21 dni pełnego wstrzymania zrzutu wód pochodzących z odwadniania kopalni do kanału Z-I.

7) Przeprowadzenie studium wykonalności technicznej dla utworzenia retencji koniecznej dla zapewnienia pojemności równej 5 lub 10 dniowemu zrzutowi zgodnie z wymaganiami wprowadzonymi przez Ustawę o rewitalizacji Odry w oparciu o istniejącą infrastrukturę i dostępny teren dla kopalni Halemba oraz Staszic-Wujek. Przeprowadzenie analizy możliwości powiększenia istniejącej pojemności retencyjnej dla kopalni Chwałowice (system zbiorników na powierzchni w aspekcie występujących długotrwałych niskich stanów w Górnej Odrze) w celu zwiększenia ochrony wód odbiornika przed zasoleniem. Oddziały PGG S.A. aktualnie są na etapie rozeznania możliwości zwiększenia pojemności retencyjnych oraz pozyskania ewentualnych lokalizacji do wykorzystania pod budowę nowych zbiorników retencyjnych.

Pozostałe rekomendacje wskazane w opracowaniu są analizowane pod kątem możliwości technologicznych i finansowych. Wdrożenie rozwiązań zależy od obecnej sytuacji danego zakładu. Wszelkie działania uzależnione są też od aktualnych ustaleń i decyzji zapadających na poziomie ministerialnym.

(akta kontroli tom I str. 56-59)

2.5. Wszystkie objęte kontrolą Oddziały PGG S.A.¹³⁰ dokonywały okresowych przeglądów urządzeń wodnych, zgodnie z pozwoleniami wodnoprawnymi, tj. co najmniej raz w roku, a w przypadku dwóch obiektów budowlanych – rurociągów¹³¹, których zarządcą był Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast, przeprowadzono okresowe kontrole zgodnie z art. 62 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹³², tj. raz w roku oraz raz na pięć lat. Z przeprowadzonych kontroli sporządzono protokoły, które dołączono do ksiąg obiektów budowlanych i dokonano wpisów o kontrolach w tych księgach. Wyniki przeprowadzonych przeglądów nie wskazywały na nieprawidłowości w utrzymaniu urządzeń wodnych. Wyloty były w stanie dobrym lub bardzo dobrym, a jedyne zalecenia z przeglądów dotyczyły oczyszczenia kanałów z osadu i usunięcia zalegających konarów i gałęzi. Zalecenie te zostały wykonane.

Kontrole okresowe roczne oraz pięcioletnie obu rurociągów nie wykazały nieprawidłowości w prawidłowym utrzymaniu wylotów, ich stan był dobry. Kontrola nowego rurociągu wykazała brak barierki ochraniającej przed możliwością zjechania po skarpie do komory zrzutowej, które to zalecono do odtworzenia. Zalecenie zostało zrealizowane - barierki zostały odbudowane.

(akta kontroli tom I str. 20-35, 295-297, 326-328)

2.6. W okresie objętym kontrolą PGW WP zobowiązało dziewięć zakładów górniczych¹³³, w 22 pozwoleniach¹³⁴, do właściwego utrzymania cieków naturalnych, poprzez:

- utrzymywanie w należytym stanie technicznym: wylotu i koryta cieków Bolina Południowa¹³⁵; prowadzenie konserwacji i utrzymywania w należytym stanie technicznym otwartej kanalizacji o długości 400 m (rowu nr 1) wylotu W-K oraz koryta cieków Pstrążnik na odcinku 4,5 m poniżej wylotu W-K odprowadzającego wody dołowe do potoku Pstrążnik - poprzez wykaszanie skarp, hakowanie roślinności z dna, usuwaniu nanosów, zatorów i zatorów, z częstotliwością minimum jeden raz w roku¹³⁶; utrzymywanie w należytym stanie technicznym osadnika wód dołowych oraz wylotu do kanału Z1¹³⁷; utrzymywanie koryta kanału Z1 na odcinku 10 m powyżej i 10 m poniżej wylotu, poprzez wykonywanie bieżących napraw oraz wykaszania dna i skarp co najmniej raz w roku¹³⁸; utrzymywanie wylotu oraz urządzeń oczyszczających ścieki w należytym stanie technicznym¹³⁹; utrzymywanie rzeki Kłodnicy w obrębie wylotu w należytym stanie technicznym, poprzez wykonywanie z częstotliwością dwa razy do roku, na odcinku 5 m powyżej i 15 m poniżej wylotu (licząc od jego osi) prac utrzymaniowych, poprzez obustronne wykaszanie porostów skarp wraz z wygrabianiem ich poza górną krawędź skarpy oraz wycinanie zakrzaczeń¹⁴⁰; utrzymywanie urządzeń wodnych (wylotów) w należytym stanie technicznym zapewniając ich właściwe funkcjonowanie i obsługę oraz utrzymywanie koryta

¹³⁰ KWK Staszic -Wujek Ruch Murcki- Staszic, KWK Myslowice – Wesola, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Sośnica, KWK ROW Ruch Rydułtowy. KWK ROW Ruch Chwałowice, KWK ROW Ruch Marcel oraz KWK ROW Ruch Jankowice nie posiadały urządzeń wodnych.

¹³¹ Komora zrzutowa do rzeki Gostyni km 2+750 - rurociąg głównego odwadniania fi 620 (Dalej: *nowy*) i komora zrzutowa do rzeki Gostyni km 2+029 - rurociąg głównego odwadniania fi 620 (Dalej: *stary*).

¹³² Dz.U. z 2024 r. poz. 725 ze zm.

¹³³ KWK Staszic -Wujek Ruch Murcki- Staszic, KWK Myslowice – Wesola, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Sośnica, KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹³⁴ Dla KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic: Nr 339/OS/2014, GL.RUZ.4210.9.2020.AK, 102/OS/2012, GL.ZUZ.2.4210.642.2021.AN/AS. Dla KWK Sośnica: 2385/OS/2012, GL.RUZ.421.212.2019.AT/TS, GL.RUZ.4210.109.2022.8.BS, GL.RUZ.4210.91.2023.8.BS. Dla KWK Bolesław Śmiały: 450/OS/2017, GL.RUZ.4210.35m.2020.AK. Dla KWK Ruda Ruch Halemba: 2246/OS/2014, GL.RUZ.4210.174m.2020.TS. Dla KWK Ruda Ruch Bielszowice: 780/OS/2017, GL.RUZ.4210.43.2022.8.BS. Dla KWK Piast Ziemowit Ruch Piast – 2/OS/2015. Dla KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit: 2160/OS/2013, GL.RUZ.4210.94m.2020.BS. Dla KWK ROW Ruch Rydułtowy: 3393/OS/2012, GL.RUZ.4210.18.2022.10.BS, GL.RUZ.4230.12.2022.5.BS/GI.RUZ.4210.18.2022. Dla KWK Myslowice Wesola: 1198/OS/2013, GL.RUZ.421.300.2019.AK.

¹³⁵ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic,

¹³⁶ KWK Myslowice Wesola.

¹³⁷ KWK Sośnica.

¹³⁸ KWK Sośnica.

¹³⁹ KWK Ruda Ruch Halemba.

¹⁴⁰ KWK Ruda Ruch Halemba.

rzeki na odcinku 20 m poniżej i 15 m powyżej obu wylotów¹⁴¹; bieżącą konserwację Potoku Bielszowickiego na odcinku od wlotu do sztolni do 10 m powyżej wylotu, z częstotliwością dwa razy w roku poprzez wykaszanie skarp i wycinkę zakrzaczeń wraz z ich usunięciem, usuwanie zatorów i przetamowań, utrzymywanie umocnień brzegowych i dennych oraz uzupełnianie ewentualnych ubytków umocnienia skarp¹⁴²; utrzymywanie cieku Nacyna na długości 50 m otwartego koryta cieku poniżej odcinka skanalizowanego na terenie kopalni poprzez: wykaszanie brzegów przynajmniej raz w roku; utrzymywanie drożności poprzez usuwanie zatorów i odmulanie w razie konieczności nie rzadziej niż raz na pięć lat; utrzymywanie we właściwym stanie technicznym ubezpieczeń w korycie i ich remont w razie konieczności¹⁴³; utrzymywanie zarurowanego koryta cieku Nacyna na odcinku przepływającym przez teren kopalni¹⁴⁴; utrzymywanie w należytym stanie technicznym wylotu służącego do odprowadzania ścieków do rzeki Gostyni¹⁴⁵; utrzymywanie skarpy rzeki Gostyni na odcinku 10 m powyżej i 15 m poniżej wylotu (licząc od osi wylotu), poprzez wycinkę zakrzewień, wykaszanie traw i porostów oraz naprawę powstałych uszkodzeń¹⁴⁶; bieżącą likwidację wszelkich uszkodzeń w korycie rzeki powstających w wyniku funkcjonowania przedmiotowego urządzenia wodnego¹⁴⁷; utrzymywanie w należytym stanie technicznym urządzeń służących do czyszczenia i wprowadzania ścieków przemysłowych do rzeki Gostyni¹⁴⁸;

- prowadzenie pomiarów jakości wód oraz przesyłanie uzyskanych wyników pomiarów organowi właściwemu do wydania pozwolenia wodnoprawnego jeden raz do roku - do 30 marca każdego roku za rok poprzedni¹⁴⁹;
- dokonywanie okresowych przeglądów, minimalnie raz w roku, stanu umocnień koryta w obrębie wylotu, w przypadku stwierdzenia uszkodzeń dokonania na własny koszt niezwłocznych napraw¹⁵⁰;
- podjęcie natychmiastowych działań zmierzających do usunięcia awarii, w przypadku jej wystąpienia¹⁵¹.

(akta kontroli tom I str. 286-294, 340-623)

Wszystkie objęte kontrolą i zobowiązane do ww. działań Oddziały PGG S.A. realizowały zadania dotyczące właściwego utrzymania cieków naturalnych zgodnie z zaleceniami wynikającymi z pozwoleń wodnoprawnych, tj.:

- a) utrzymywały w należytym stanie technicznym wyloty oraz koryta rzek poprzez bieżące prace konserwacyjne, które obejmowały m.in. udrożnienie przepustów, wykaszanie, wygrabianie korony i skarp cieku, karczowanie krzewów i zagajników na skarpach, hakowanie roślinności z dna, usuwanie naniosów, zatorów i zatamowań, likwidację osuwisk, naprawę skarp oraz poprawienie umocnień z płyt betonowych. Prace te były realizowane siłami własnymi bądź w ramach zleceń zewnętrznych.

(akta kontroli tom I str. 286-294)

¹⁴¹ KWK Piast - Ziemowit Ruch Piast.

¹⁴² KWK Ruda Ruch Bielszowice.

¹⁴³ KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹⁴⁴ KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹⁴⁵ KWK Bolesław Śmiały.

¹⁴⁶ KWK Bolesław Śmiały.

¹⁴⁷ KWK Bolesław Śmiały.

¹⁴⁸ KWK Bolesław Śmiały.

¹⁴⁹ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Myslowice Wesola, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Piast - Ziemowit Ruch Piast, KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały,

¹⁵⁰ KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Myslowice Wesola.

¹⁵¹ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Piast - Ziemowit Ruch Piast, KWK Bolesław Śmiały,

Oględziny¹⁵² dwóch wylotów: będących w zarządzie Oddziału KWK ROW Ruch Rydułtowy¹⁵³ oraz KWK Ruda Ruch Halemba¹⁵⁴ wykazały, że zarówno wyloty, jak i rzeka Kłodnica oraz ciek Nacyna w obrębie wylotów, znajdowały się w należyłym stanie technicznym. W przypadku wylotu na brzegu Kłodnicy, na odcinku 5 m powyżej i 15 m poniżej wylotu (licząc od jego osi) skarpy były obustronnie wykoszone, wygrabione poza górną krawędź skarpy, bez zakrzaczeń. W przypadku wylotu na brzegu rzeki Nacyna, brzegi były obustronnie wykoszone, przepływ był drożny. Podczas oględzin wody rzeki Kłodnicy i Nacyny, wizualnie, nie nosiły cech zanieczyszczenia wodami dołowymi kopalnianymi;

(akta kontroli tom I str. 304-325)

- b) dokonywały przeglądów okresowych co najmniej raz w roku¹⁵⁵. Ustalone w trakcie przeglądów nieprawidłowości dot. konieczności usunięcia konarów, wykoszenia lub wygrabienia, a także oczyszczenia kanałów z osadów, usuwane były na bieżąco;
- c) prowadziły pomiary jakości cieków i przesyłały wyniki do RZGW, poza jednym przypadkiem, który opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli Tom I str. 20-35, 286-294)

W okresie objętym kontrolą w żadnym z ww. zakładów górniczych nie wystąpiły awarie.

(akta kontroli tom I str. 286-294)

PGW WP zobowiązało również wszystkie objęte kontrolą Oddziały PGG S.A. do podejmowania działań służących poprawie stanu zasobów ryb lub uczestniczenia w kosztach zarybiania wód powierzchniowych, poprzez:

- zawarcie z Okręgiem Polskiego Związku Wędkarskiego¹⁵⁶ ugód w sprawie partycypacji w kosztach zarybiania obwodu rybackiego¹⁵⁷,
- przysyłanie do OPZW analiz jakości odprowadzanych ścieków oraz wyników badań wód cieków pobieranych poniżej miejsca zrzutu wód dołowych, z częstotliwością jeden raz na kwartał¹⁵⁸,
- informowanie OPZW o awariach mogących mieć wpływ na jakość i ilość ścieków odprowadzanych do wód potoków, rzek, cieków, kanałów¹⁵⁹.

(akta kontroli tom I str. 286-294, 373-378, 380-386, 409-421, 435-444, 467-476, 506-515, 555-563, 607-615)

W okresie objętym kontrolą wszystkie zobowiązane do ww. działań kopalnie realizowały zadania związane z poprawą stanu zasobów ryb poprzez zawarcie ugód z OPZW w sprawie partycypacji w kosztach zarybiania obwodu rybackiego (dot. pozwoleń wydanych do roku 2022) lub wywiązywania się z ugód podpisanych przed

¹⁵² Przeprowadzone przez NIK w dniu 10 października 2024 r.

¹⁵³ Wylot usytuowany jest na prawym brzegu rzeki Nacyna w km 13+837.

¹⁵⁴ Wylot usytuowany jest na prawym brzegu rzeki Kłodnicy w km 66+210.

¹⁵⁵ KWK Bolesław Śmiały, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Sośnica, KWK Mysłowice-Wesoła, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Piast – Ziemowit Ruch Piast, KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹⁵⁶ Dalej: OPZW lub Okręg.

¹⁵⁷ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic (ugoda zawarta na podstawie pozwolenia GL.RUZ.4210.9.2020.AK została zawarta do końca roku 2024), KWK Mysłowice Wesoła (ugoda zawarta na podstawie pozwolenia nr GL.RUZ.421.300.2019.AK do roku 2020), KWK Sośnica (ugoda zawarta na podstawie pozwolenia nr GL.RUZ.421.212.2019.AT/TS do roku 2024), KWK Ruda Ruch Halemba (ugoda zawarta na podstawie pozwolenia nr GL.RUZ.4210.174m.2020.TS do roku 2030), KWK Ziemowit-Piast Ruch Ziemowit (ugoda zawarta na podstawie pozwolenia nr GL.RUZ.4210.94m.2020.BS do roku 2024), KWK Ziemowit - Piast Ruch Piast (Ugoda zawarta na podstawie pozwolenia wodnoprawnego nr 2/OS/2015 do roku 2024 r.), KWK Bolesław Śmiały (dwie ugody zawarte na podstawie pozwolenia nr GL.RUZ.4210.35m.2020.AK – na 2020 r. i 2021 r. oraz na 2022 r. i 2023 r.), KWK Ruda Ruch Bielszowice, (Ugoda zawarta na podstawie pozwolenia wodnoprawnego nr 780/OS/2017 do roku do 2024 r.), KWK ROW Ruch Rydułtowy (Ugoda zawarta na podstawie pozwolenia wodnoprawnego nr 3393/OS/2012 do roku 2022).

¹⁵⁸ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Mysłowice Wesoła, KWK Sośnica, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK ROW Ruch Rydułtowy, KWK Ziemowit - Piast Ruch Piast, KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit.

¹⁵⁹ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Mysłowice Wesoła, KWK Sośnica, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Ziemowit - Piast Ruch Piast, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK ROW Rydułtowy, KWK Ziemowit-Piast Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały.

2020 r. oraz poprzez przesyłanie, raz na kwartał, do OPZW analiz jakości i wyników pomiarów odprowadzanych ścieków. W okresie objętym kontrolą w żadnym z ww. Oddziałów PGG SA nie wystąpiły awarie mogące mieć wpływ na jakość i ilość ścieków odprowadzanych do wód potoków, rzek, cieków, kanałów.

(akta kontroli tom I str.97-174, 286-294)

Zapisy ugód zawieranych przez oddziały KWK z OPZW w latach 2020-2022 (oraz wcześniejszych) zobowiązały wszystkie objęte kontrolą kopalnie do partycypowania w kosztach zarybiania poprzez zapłatę odszkodowania. Jednakże umowy te zawierały różne wysokości odszkodowania i różne warunki do spełnienia. Wysokość odszkodowania została uzgodniona w wyniku negocjacji poszczególnych Oddziałów z OPZW. W przypadku trzech kopalń¹⁶⁰, OPZW nie wystawił faktur/not uprawniających je do zapłaty odszkodowania, więc kopalnie te nie partycypowały w kosztach zarybiania wód. Pozostałe sześć kopalń¹⁶¹ partycypowało w tych kosztach, zgodnie z zawartymi ugodami¹⁶².

(akta kontroli tom I str. 97-174, 286-294, tom IV str. 148-168)

Pomimo tego, że OPZW z własnej inicjatywy, przed wydaniem pozwoleń, występował do PGW WP jako użytkownik obwodów rybackich z wnioskami, aby zobowiązać poszczególne Kopalnie do zawarcia ugody z OPZW w zakresie partycypacji w kosztach zarybiania cieków, to w dniu 27 marca 2023 r. Okręg wypowiedział umowy na partycypowanie w kosztach zarybiania, zawarte z KWK Mysłowice-Wesoła¹⁶³, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Bolesław Śmiały i KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, ze skutkiem na dzień 31 marca 2023 r.

¹⁶⁰ KWK Mysłowice – Wesoła, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Ruda Ruch Bielszowice.

¹⁶¹ KWK Staszic -Wujek Ruch Murcki- Staszic, KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Bolesław Śmiały, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, KWK Sośnica, KWK ROW Ruch Rydułtowy.

¹⁶² KWK Mysłowice - Wesoła – ugoda z 24 września 2020 r., zawarta na okres do 30 lipca 2030 r., zobowiązywała do wypłaty odszkodowania raz w roku: w 2020 r. w wysokości 2,5 tys. zł, a od 2021 r. w wysokości 5,0 tys. zł (w umowie nie wskazano czy podana kwota była netto czy brutto). Płatność miała nastąpić po wystawieniu noty przez OPZW. W okresie objętym kontrolą OPZW nie wystawił not, więc kopalnia nie zapłaciła odszkodowania.

KWK Ruda Ruch Halemba – ugoda z 20 stycznia 2021 r., zawarta na okres do roku 2030, zobowiązywała do wypłaty odszkodowania raz w roku w wysokości 5,0 tys. zł netto, do 31 marca każdego roku. Wypłata odszkodowania miała nastąpić na podstawie prawidłowo wystawionej faktury przez OPZW. W okresie objętym kontrolą OPZW nie wystawił faktur, więc kopalnia nie zapłaciła odszkodowania.

KWK Ruda Ruch Bielszowice – ugoda z 4 sierpnia 2017 r., zawarta na okres do 2024 r., zobowiązywała do wypłaty odszkodowania w wysokości 5,0 tys. zł netto. Wypłata odszkodowania miała nastąpić na podstawie faktury wystawionej przez OPZW. W okresie objętym kontrolą OPZW nie wystawił faktur, więc kopalnia nie zapłaciła odszkodowania.

KWK ROW Ruch Rydułtowy - ugoda z 4 października 2018 r., zawarta na okres do 2022 r., zobowiązywała do wypłaty odszkodowania raz w roku w wysokości 14,0 tys. zł (w umowie nie wskazano czy podana kwota była netto czy brutto oraz nie wskazano, że płatność miała nastąpić po przedłożeniu przez OPZW faktury/noty). Oddział zapłacił odszkodowanie zgodnie z umową. Zapłata za 2020 r. nastąpiła w dniu 30 kwietnia 2020 r., za 2021 r. – 31 marca 2021, za 2022 r. – 31 marca 2022 r.

KWK Ziemowit-Piast Ruch Piast - ugoda z 26 października 2015 r., zawarta na okres do 31 grudnia 2024 r., zobowiązywała do wypłaty odszkodowania w wysokości 10,5 tys. zł za rok 2015. W umowie nie wskazano czy podana kwota była netto czy brutto, natomiast wskazano, że wartość odszkodowania na kolejne lata będzie zwiększana o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Płatność miała nastąpić do 31 marca każdego roku, bez wskazania czy po wystawieniu faktury/noty przez OPZW. Oddział zapłacił, za lata 2020-2023, odszkodowanie zwiększając wartość o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług GUS. W dniach: 22 lutego 2021 r. za rok 2020 r. w wysokości 11,1 tys. zł, 21 lutego 2022 r. za rok 2021 – 11,5 tys. zł, 15 marca 2023 r. za rok 2022 – 12,1 tys. zł, 19 lutego 2024 r. za rok 2023 – 13,8 tys. zł.

KWK Ziemowit- Piast Ruch Ziemowit - ugoda z 1 lutego 2022 r., zawarta na okres do 31 grudnia 2024 r. Odszkodowanie miało być płatne corocznie w wysokości 8,3 tys. zł (za cały okres trwania umowy 41,4 tys. zł). W umowie nie wskazano czy podana kwota była czy netto czy brutto. Wypłata odszkodowania w pełnej kwocie 41,4 tys. zł nastąpiła 2 kwietnia 2022 r.

KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic – ugoda z 24 marca 2021 r., zawarta na okres do 31 grudnia 2024 r. Odszkodowanie miało być płatne corocznie w wysokości 5,0 tys. zł netto, po otrzymaniu faktury od OPZW. Oddział zapłacił odszkodowanie zgodnie z umową. Po otrzymaniu z OPZW faktur z 26 marca 2021 r. i 30 marca 2022 r. Oddział zapłacił odszkodowanie dwukrotnie w wysokości 6,1 tys. zł.

KWK Sośnica - ugoda z 8 lipca 2020 r., zawarta na okres do 31 grudnia 2024 r. Wypłata odszkodowania w 2020 r. miała nastąpić w kwocie 2,6 tys. zł netto, a od 2021- r. 5,2 tys. zł netto rocznie, do 30 stycznia każdego roku i po otrzymaniu faktury od OPZW. Oddział zapłacił odszkodowanie zgodnie z umową do roku 2022 r. Płatność za 2020 r. – 2 stycznia 2021 r. w kwocie 3,2 tys. zł za 2021 r. – 31 maja 2021- 6,4 tys. zł, za 2020 r. – 18 lutego 2022 r. – 1,2 tys. zł i 5,2 tys. zł. Faktura na rok 2023, wystawiona przez OPZW 31 grudnia 2022 r. na kwotę 5,2 tys. zł netto. PGG odmówiło jej zapłaty w związku z wygaśnięciem ugody 15 listopada 2022 r. (w związku z wygaśnięciem pozwolenia wodnoprawnego). Kopalnia poprosiła OPZW o skorygowanie faktury, co nastąpiło 30 grudnia 2022 r. 12 października 2022 r. Kopalnia przesłała do OPZW propozycję nowej ugody, w której zaproponowała odszkodowanie w wysokości 5,2 tys. zł netto na okres obowiązywania nowego pozwolenia z 26 września 2022 r. do 26 września 2026 r. Kopalnia otrzymała z OPZW odpowiedź, że w związku z wątpliwościami prawnymi Prezes Okręgu podjął decyzję o niepodpisywaniu w chwili obecnej takiej umowy. Po wyjaśnieniach Zarządu Głównego PZW stanowisko nasze może ulec zmianie. Po 30 grudnia 2022 r. OPZW nie kontaktował się z PGG w przedmiotowej sprawie.

KWK Bolesław Śmiały - ugoda z 10 stycznia 2020 r., zawarta na okres do 31 grudnia 2021 r. W umowie wskazano coroczne partycypowanie w kosztach zarybiania w kwocie 6,0 tys. zł netto, w 2020 i 2021 r. Kwota płatna osobno w każdym roku, po wystawieniu faktury przez OPZW. Oddział zapłacił odszkodowanie zgodnie z umową. Zapłata odszkodowania 20 marca 2020 r. w wysokości 7,4 tys. zł, 31 grudnia 2021 r. w wysokości 7,4 tys. zł. Kolejna ugoda zawarta 25 stycznia 2022 r., obowiązywała do 31 grudnia 2023 r. W umowie wskazano coroczne partycypowanie w kosztach zarybiania w kwocie 6,0 tys. zł netto, na lata 2022 i 2023 r. Kwota miała być płatna osobno w każdym roku po wystawieniu faktury przez OPZW. Oddział zapłacił odszkodowanie zgodnie z umową. Zapłata odszkodowania 31 grudnia 2022 r. w wysokości 7,4 tys. zł.

¹⁶³ W dniu 26 lipca 2023 r. OPZW wystąpił do KWK Mysłowice Wesoła z pismem z rozwiązaniem alternatywnym, tj. uznaniem częściowej niemożności świadczenia umownego ze strony Okręgu PZW w Katowicach z jednoczesną utratą odpowiedniej części świadczenia wzajemnego, zmieniając podstawę wypowiedzenia umowy na partycypowanie w kosztach zarybiania zawartej z 365¹ KC na 495 KC.

Jako podstawę tych wypowiedzeń wskazano art. 365¹ Kodeksu cywilnego¹⁶⁴. Ponadto w dniu 31 stycznia 2024 r., ze skutkiem na dzień 1 stycznia 2024 r. OPZW wypowiedział umowę na partycypowanie w kosztach zarybiania, zawartą z KWK Ziemowit-Piast Ruch Piast, podając jako podstawę wypowiedzenia art. 495 KC¹⁶⁵.

Przed końcem obowiązywania umów, zarówno KWK ROW Ruch Rydułtowy, jak i KWK Sośnica wystąpiły do OPZW z prośbą o ich kontynuowanie, tj.:

- KWK ROW Ruch Rydułtowy dwukrotnie w dniach 12 stycznia i 22 września 2023 r. pisemnie występowała do OPZW z prośbą o przedstawienie zasad partycypowania w kosztach zarybiania na lata 2023-2027. Prośby pozostały bez odpowiedzi ze strony Okręgu,
- KWK Sośnica w dniu 12 października 2022 r. przesłała do OPZW propozycję nowej ugody z prośbą o przedstawienie propozycji poprawek/zmian ze strony OPZW. 16 grudnia 2022 r. uzyskano odpowiedź, że *W związku z wątpliwościami prawnymi Prezes Okręgu podjął decyzję o niepodpisywaniu w chwili obecnej takiej umowy*. Po tej dacie OPZW nie kontaktował się z kopalnią.

OPZW nie rozwiązał ugody z KWK Ziemowit-Piast Ruch Ziemowit, która obowiązywała do 31 grudnia 2024 r.

W okresie objętym kontrolą OPZW nie występował do Spółki z żądaniem roszczeń, również w przypadku masowego śnięcia ryb na Kanale Gliwickim w 2022 r.

(akta kontroli tom I str. 97-174, 286-294, tom IV str. 148-168)

Na pytania NIK skierowane do OPZW dotyczące braku wystawiania faktur oraz powodów wypowiedzenia umów na partycypowanie w kosztach zarybiania, a także niewystępowania od 2022 r. do PGW Wody Polskie z wnioskami o zobowiązanie Kopalń do partycypacji w kosztach zarybiania przy wydawaniu pozwoleń dla poszczególnych zakładów Prezes OPZW wyjaśnił, m.in. że: *Okręg uznaje, iż każdorazowo działał w zakresie swobody kontraktowania i swobody działalności statutowej korzystając z naszych uprawnień w zakresie oceny działań zapobiegających wystąpieniu zjawisk naruszających środowisko i gospodarkę wodną w przyszłości. Oczywiście tak postawionej tezy - determinanty - znajduje niewzruszone osadzenie w masowym śnięciu ryb na Kanale Gliwickim w 2022 r., spowodowanym gwałtownym rozwojem tzw. algi złotej, której toksyny stanowiły podłoże tegoż niepożądanego zjawiska. Przyczyną takiego stanu rzeczy było zbyt rażące przekroczenie parametrów jakościowych wody w następstwie drastycznego przekroczenia dopuszczalnego poziomu chlorków odprowadzanych przez zakłady górnicze (...), Prezes dodał m.in., że: *Okręg PZW świadomie nie skorzystał z możliwości przewidzianej w art. 357¹ k.c., będąc przekonany o możliwości rozstrzygnięcia zawistej kwestii w drodze polubownej, co nie nastąpiło, jednakże jednostronne zawinienie naszego stowarzyszenia nie może być w niczym usprawiedliwione*. Prezes wskazał ponadto, iż: *Okręg uznając za skutecznie rozwiązane wszystkie ugody oraz umowy na partycypowanie w kosztach zarybiania - nie podejmuje żadnych działań celem ich realizacji w tym nie pobiera środków pieniężnych w związku z odszkodowaniem, tym samym nie wystawia również faktur w tym przedmiocie*.*

(akta kontroli tom I str. 175-178)

¹⁶⁴ Dalej: KC..

¹⁶⁵ Zgodnie z art. 495 KC § 1. Jeżeli jedno ze świadczeń wzajemnych stało się niemożliwe wskutek okoliczności, za które żadna ze stron odpowiedzialności nie ponosi, strona, która miała to świadczenie spełnić, nie może żądać świadczenia wzajemnego, a w wypadku, gdy je już otrzymała, obowiązana jest do zwrotu według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. § 2. Jeżeli świadczenie jednej ze stron stało się niemożliwe tylko częściowo, strona ta traci prawo do odpowiedniej części świadczenia wzajemnego. Jednakże druga strona może od umowy odstąpić, jeżeli wykonanie częściowe nie miałoby dla niej znaczenia ze względu na właściwości zobowiązania albo ze względu na zamierzony przez tę stronę cel umowy, wiadomy stronie, której świadczenie stało się częściowo niemożliwe.

2.7. Spółka jako podmiot korzystający z usług wodnych była zobowiązana, na podstawie art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy pw, do przekazywania do organów właściwych do wydania pozwoleń wodnoprawnych wyników przeprowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód w zakresie określonym w tych pozwoleniach. Analiza przekazanych do ww. organu pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód za poszczególne lata 2020-2023 wykazała, że:

- 7 na 9 kopalni¹⁶⁶ wyniki za każdy rok przekazało w terminie wskazanym w ustawie pw, tj. każdorazowo do 1 marca roku następnego;
- jedna kopalnia¹⁶⁷ przekazała w terminie wyniki za rok 2022 i rok 2023, natomiast sprawozdanie za rok 2020 oraz sprawozdanie za rok 2021 przekazała dopiero 22 czerwca 2022 r., tj. odpowiednio 478 i 113 dni po terminie wskazanym w ustawie, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- jedna kopalnia¹⁶⁸ nie przekazała do organu wydającego pozwolenie danych obejmujących poszczególne lata 2020-2022, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Analiza 33 przekazanych do organu wydającego pozwolenie sprawozdań obejmujących dane roczne wykazała, że:

- 21 sprawozdań¹⁶⁹ zawierało dane zgodne z dokumentacją źródłową;
- w czterech sprawozdaniach¹⁷⁰ przekazanych przez Oddział KWK Piast-Ziemowit przedstawiono nierzetelne dane dotyczące ilości odprowadzanej wody odnośnie do wylotu W1, co było skutkiem błędnej kalkulacji ilości odprowadzanej wody przez kopalnię, co opisano w pierwszym obszarze wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w 8 sprawozdaniach sporządzonych za poszczególne lata 2020-2023 przekazanych przez Oddział Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic oraz Oddział KWK Mysłowice-Wesoła w tabeli nr 4 *Wyniki pomiarów ilości wprowadzanych ścieków* nie wskazano ilości wody odprowadzonej łącznie w danym roku, a jedynie ilość wody z dnia wykonania badań jakościowych, co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Spółka jako podmiot korzystający z usług wodnych dokonująca w większości kopalń pomiaru ciągłego ilości odprowadzanej wody nie przekazała do WIOŚ, zgodnie z art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy pw, wyników prowadzonych pomiarów ilości pobieranych wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, tj.: w terminie 30 dni od dnia zakończenia półroczna, w którym pomiary zostały wykonane oraz w terminie do dnia 31 stycznia roku następującego po roku kalendarzowym, w którym pomiary zostały wykonane. Powyższe zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Spółka przekazywała natomiast do WIOŚ wyniki prowadzonych pomiarów ilości pobieranych wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi na podstawie art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy pw. Analiza 274 sprawozdań¹⁷¹ przekazanych do WIOŚ za lata 2020-2023 wykazała, że:

¹⁶⁶ Oddział KWK Piast-Ziemowit przekazywał corocznie jedno sprawozdanie dla dwóch Ruchów

¹⁶⁷ Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy

¹⁶⁸ Oddział KWK Sośnica

¹⁶⁹ Sprawozdania za lata 2020-2023 sporządzone przez Oddział KWK RUDA Ruch Halemba, Oddział KWK RUDA Ruch Bielszowice, Oddział KWK Bolesław Śmiały, Oddział KWK Mysłowice Wesoła oraz Oddział KWK Sośnica za rok 2023

¹⁷⁰ Sprawozdania za lata 2020-2023

¹⁷¹ Oddział KWK RUDA Ruch Halemba przekazał 24 sprawozdania (pomiar co 2 miesiące), Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy przekazał 47 sprawozdań, w tym 31 po terminie, Oddział KWK RUDA Ruch Bielszowice przekazał 24 sprawozdania, Oddział KWK Sośnica przekazał 24 sprawozdania, Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic przekazał 25 sprawozdań, w tym jedno po terminie (1 dzień), Oddział KWK Mysłowice-Wesoła przekazał 24 sprawozdania, Oddział KWK Bolesław Śmiały przekazał po terminie 24 sprawozdania, Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast przekazał 48 sprawozdań, a Ruch Ziemowit przekazał 34 sprawozdania, w tym jedno po terminie (16 dni).

- 241 sprawozdań zostało przekazanych w terminie,
- 33 sprawozdania¹⁷² zostały przekazane z opóźnieniem wynoszącym od 1 dnia do 59 dni,
- Wszystkie sprawozdania zawierały dane zgodne z dokumentacją źródłową.

(akta kontroli tom II str. 508-509, 737-745)

2.8. W latach 2020-2023 nie zostało cofnięte ani ograniczone żadne pozwolenie wodnoprawne wydane dla Oddziałów PGG SA.

(akta kontroli tom I str. 19)

2.9. W związku z wprowadzaniem wód dołowych do wód powierzchniowych w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą (lata 2020-2023) PGG S.A. poniosła opłaty za korzystanie z usług wodnych w łącznej wysokości 172 478 tys. zł, w tym:

- 43 713,3 zł w roku 2020, 42 967,1 tys. zł w roku 2021, 38 090,2 tys. zł w roku 2022 oraz 47 707,4 tys. zł w roku 2023;
- opłaty zmienne w wysokości 171 323,2 tys. zł¹⁷³ (99,3%) oraz opłaty stałe w wysokości 1 154,8 tys. zł¹⁷⁴ (0,7%).

Wszystkie opłaty zostały uregulowane w terminach wskazanych w art. 272 ust. 18 oraz art. 281 ust. 6 ustawy pw oraz w wysokościach zgodnych z otrzymanymi informacjami ustalającymi wysokość opłaty zmiennej oraz stałej za usługi wodne.

Spółka nie poniosła opłat podwyższonych w związku z wprowadzaniem wód dołowych do wód powierzchniowych w poszczególnych latach okresu objętego kontrolą.

Opłaty za korzystanie z usług wodnych (stałe i zmienne) w związku z wprowadzaniem wód dołowych do wód powierzchniowych w latach 2020-2023 wyniosły, odpowiednio: 96,5%, 96,6%, 96,0% oraz 96,5% wysokości opłat za korzystanie ze środowiska, które poniosła Spółka.

Analiza 153 przekazanych do PGW WP oświadczeń podmiotu obowiązującego do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, sporządzonych na podstawie art. 552 ust. 2h i 2i ustawy pw wykazała, że za wyjątkiem 15 (9,8%) przypadków przekazano w nich rzetelne dane.

W Spółce nie stosowano jednolitej metody wyliczenia stężenia zanieczyszczeń jonów chlorków i siarczanów wykazywanych m.in. w Tabeli C ww. oświadczenia, gdyż siedem kopalni średnie stężenie wyliczała jako średnią arytmetyczną, a dwie jako średnią ważoną, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom II str.: 583-718)

2.10. W okresie objętym kontrolą organy Inspekcji Ochrony Środowiska oraz PGW WP nie przeprowadziły kontroli/przeglądów w czterech kopalniach PGG S.A.¹⁷⁵.

PGW WP przeprowadziło w dwóch kopalniach, trzy¹⁷⁶ kontrole w zakresie: korzystania z wód, ochrony zasobów wodnych, przestrzegania warunków pozwolenia oraz utrzymania urządzeń wodnych, które zakończyły się w jednym przypadku¹⁷⁷

¹⁷² Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy nie przekazał w terminie 31 sprawozdań, 1 sprawozdanie zostało przekazane po terminie (1 dzień opóźnienia) przez Oddział KWK Murcki-Staszic oraz jedno sprawozdanie zostało przekazane po terminie (16 dni opóźnienia) przez Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit.

¹⁷³ W tym: 43 455,5 tys. zł w w 2020 r., 42 688,6 tys. zł w 2021 r., 37 782,2 tys. zł w 2022 r. oraz 47 396,9 tys. zł w 2023 r.

¹⁷⁴ W tym: 257,8 tys. zł w 2020 r., 278,5 tys. zł w 2021 r., 307 975,5 tys. zł w 2022 r oraz 310 446 tys. zł w 2023 r.

¹⁷⁵ KWK ROW: Ruch Chwałowice, Ruch Jankowice i Ruch Marcel oraz KWK ROW Rydułtowy - przegląd PGW WP wszczęto 28 listopada 2023 r., lecz do 19 listopada 2024 r. nie został on zakończony.

¹⁷⁶ W KWK Ruda Ruch Bielszowice dwie kontrole: wylotu W1 (maj 2023 r.) oraz wylotu W3 (marzec 2024 r.) oraz w KWK Bolesław Śmiały (marzec 2023 r.).

¹⁷⁷ W KWK Bolesław Śmiały.

stwierdzeniem nieprawidłowości. W toku kontroli stwierdzono ubytki w ubezpieczeniu skarpy, bezpośrednio przed i za wylotem ścieków do rzeki Gostyni. Ubytki zostały uzupełnione w dniu 18 lipca 2023 r.

Ponadto, PGW WP w latach 2020-2023 wszczęło w ośmiu kopalniach 14¹⁷⁸ przeglądów pozwoleń wodnoprawnych, z których do 19 listopada 2024 r. osiem¹⁷⁹ nie zostało zakończonych. W wyniku zakończonych sześciu przeglądów¹⁸⁰, w każdym przypadku PGW WP ustaliło, że kopalnie prawidłowo realizowały warunki pozwoleń wodnoprawnych i nie stwierdziło nieprawidłowości.

(akta kontroli tom I str. 300-301, 732)

Śląski Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Katowicach¹⁸¹, w okresie objętym kontrolą wszczął, w ośmiu kopalniach, 10¹⁸² kontroli pozaplanowych, interwencyjnych dotyczących przestrzegania przepisów i decyzji administracyjnych w zakresie ochrony środowiska, w tym przestrzegania warunków dot. ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, określonych w pozwoleniach wodnoprawnych. Kontrole te dotyczyły również stanu technicznego osadników¹⁸³. Dziewięć z tych kontroli zostało zakończonych w 2023 r., a jedna w 2024 r.¹⁸⁴

W wyniku tych kontroli, w każdym przypadku, stwierdzono nieprawidłowości, które dotyczyły:

1. nieutrzymywania w należyłym stanie koryt potoków i kanałów zrzutowych odprowadzających wody dołowe¹⁸⁵;
2. przekroczenia terminu przekazania wyniku pomiaru do ŚWIOŚ¹⁸⁶ oraz nieprzekazania do ŚWIOŚ wyników pomiarów drugiej próbki¹⁸⁷;
3. przekroczenia dopuszczalnej wartości stężenia zawiesiny ogólnej w próbie ścieków¹⁸⁸;
4. przekroczenia wartości pH oraz dopuszczalnej wartości stężenia żelaza w próbach ścieków¹⁸⁹;
5. przekroczenia dopuszczalnej wartości chlorków w próbach ścieków¹⁹⁰;
6. odprowadzania ścieków bez pozwolenia wodnoprawnego w okresie od 13 sierpnia 2020 r. do 10 listopada 2020 r. oraz w okresie od 18 stycznia 2022 r. do 17 lutego 2022 r.¹⁹¹;
7. niedotrzymania warunków pozwolenia na wytwarzanie odpadów w zakresie wyznaczonych miejsc magazynowania odpadów¹⁹².

¹⁷⁸ W KWK ROW Ruch Rydułtowy, w KWK Ruda Ruch Halemba – trzy przeglądy, w KWK Ruda Ruch Bielszowice – sześć przeglądów wylotów W1 i W3, w KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, w KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, w KWK Bolesław Śmiały, w KWK Myslowice-Wesoła, w KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic – dwa przeglądy.

¹⁷⁹ W KWK ROW Ruch Rydułtowy, w KWK Ruda Ruch Halemba – dwa przeglądy, w KWK Ruda Ruch Bielszowice – dwa przeglądy wylot W1 i W3, w KWK Piast Ziemowit Ruch Piast, w KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, w KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic.

¹⁸⁰ KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Ruda Ruch Bielszowice – dwa przeglądy, KWK Bolesław Śmiały, KWK Myslowice-Wesoła, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic.

¹⁸¹ Dalej: ŚWIOŚ.

¹⁸² W 2020 r. – w KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit, w 2021 r. – w KWK Piast Ziemowit Ruch Ziemowit i w KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic, w 2022 r. – w KWK Ruda Ruch Halemba i KWK Ruda Ruch Bielszowice, w 2023 r. – w KWK Sośnica, KWK Myslowice-Wesoła, KWK Bolesław Śmiały, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast.

¹⁸³ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Sośnica w Gliwicach, KWK Myslowice- Wesoła, KWK Piast Ziemowit Ruch Piast.

¹⁸⁴ W KWK Piast Ziemowit Ruch Piast. Kontrola prowadzona w okresie od 28 listopad 2023 r. do 28 lutego 2024 r.

¹⁸⁵ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit i KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic.

¹⁸⁶ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic.

¹⁸⁷ KWK Myslowice Wesoła.

¹⁸⁸ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Sośnica, KWK Bolesław Śmiały, KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

¹⁸⁹ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic.

¹⁹⁰ KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Sośnica.

¹⁹¹ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic.

¹⁹² KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

W protokołach ŚWIOŚ z kontroli czterech kopalni¹⁹³ jako sankcje wskazano pouczenia, a w pięciu¹⁹⁴ nałożono mandaty w wysokości 0,5 tys. zł i 1,0 tys. zł. W jednym przypadku nie wskazano sankcji¹⁹⁵.

W wyniku przeprowadzonej przez ŚWIOŚ kontroli ośmiu kopalni¹⁹⁶ wydano zalecenia pokontrolne. W każdym przypadku kopalnie poinformowały organ o wykonaniu zaleceń pokontrolnych. Zalecenia te dotyczyły:

1. utrzymywania w należytym stanie technicznym koryt potoków i konserwacji kanału zrzutowego.¹⁹⁷ Zalecenia te zostały wykonane. Prace konserwacyjne polegały na wykoszeniu, wygrabieniu i hakowaniu¹⁹⁸ oraz oczyszczeniu, usunięciu osadu, umocnieniu brzegów¹⁹⁹;
2. dotrzymywania warunków decyzji wodnoprawnej w zakresie: dopuszczalnego stężenia zawiesiny ogólnej, stężenia żelaza oraz pH w ściekach²⁰⁰, jakości ścieków²⁰¹, wartości chlorków²⁰², jakości wód opadowych²⁰³; Kopalnie poinformowały ŚWIOŚ, że na bieżąco prowadzone były badania w powyższym zakresie oraz że zwiększono częstotliwość czyszczenia osadników²⁰⁴. Ponadto KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic zleciła opracowanie ekspertyzy pn. *Ocena zmienności parametrów wody wypływającej z nieczynnej sztolni do Rowu Murckowskiego w aspekcie zachowania warunków ustalonych w pozwoleniu wodnoprawnym*. Opracowanie to zostało wykonane przez GIG w dniu 3 listopada 2023 r. Natomiast KWK Ruda Ruch Halemba opracowała i wdrożyła miesięczny harmonogram czyszczenia osadników wód dołowych i chodników pojemnościowych za pomocą zestawu odwadniającego ZEK-S70 oraz przeprowadziła oczyszczanie osadników²⁰⁵;
3. przekazywania wyniki pomiarów jakości ścieków odprowadzanych do potoku zgodnie z ustawą Prawo wodne²⁰⁶. KWK Mysłowice Wesola rozszerzyła harmonogram dot. informacji, do których przekazywania zobowiązana była Kopalnia;
4. zaprzestania wprowadzania do wód chlorków niespełniających norm²⁰⁷. Kopalnia wprowadziła regulację wewnętrzną w sprawie prowadzenia monitoringu środowiskowego wód dołowych²⁰⁸; maksymalnie wykorzystywała wody z poziomu 160 do celów socjalno-bytowych; zwiększyła częstotliwość czyszczenia chodników wodnych na dole kopalni z osadów i szlamów.

(akta kontroli Tom I str. 15, 299, 302-303, 764-765)

¹⁹³ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Mysłowice Wesola.

¹⁹⁴ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Sośnica, KWK Bolesław Śmiały, KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

¹⁹⁵ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit. Kontrola przeprowadzona w okresie 25 sierpnia 2020r. – 24 września 2020 r.

¹⁹⁶ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Ruda Ruch Bielszowice, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Sośnica, KWK Mysłowice Wesola, KWK Bolesław Śmiały, KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

¹⁹⁷ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic,

¹⁹⁸ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit.

¹⁹⁹ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic.

²⁰⁰ KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic, KWK Sośnica i KWK Bolesław Śmiały (dotyczyło zawiesiny ogólnej).

²⁰¹ KWK Ruda Ruch Halemba.

²⁰² KWK Sośnica.

²⁰³ KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast.

²⁰⁴ KWK Bolesław Śmiały, KWK Sośnica. W KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast podpisano umowę z firmą zewnętrzną na konserwację i czyszczenie rowu C i D. Rowy zostały oczyszczone.

²⁰⁵ W dniu 23 sierpnia 2023 r. podpisano umowę na: Wydobycie, załadunek oraz transport osadu z osadnika wody dołowej znajdującego się na powierzchni KWK Ruda Ruch Halemba.

²⁰⁶ KWK Mysłowice Wesola i KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki – Staszic.

²⁰⁷ KWK Ruda Ruch Bielszowice.

²⁰⁸ Zarządzenie Dyrektora Kopalni nr 140/2022 z 4 października 2022 r.

Ponadto, przeglądy osadników w poszczególnych Oddziałach PGG SA²⁰⁹ prowadzone były również przez Okręgowy Urząd Górniczy²¹⁰. Kontrole OUG nie wykazały nieprawidłowości w zakresie utrzymania osadników.

(akta kontroli tom I str. 764-774)

Odnosnie do kontroli osadników Zarząd Spółki wyjaśnił, że w poszczególnych Oddziałach PGG S.A., tam gdzie istnieją osadniki wód powierzchniowych²¹¹, wdrożone były procedury kontroli tych osadników. Kontrola stanu osadników obejmowała: stan techniczny osadników wód dołowych, rurociągów doprowadzających i odprowadzających wody dołowe (czy nie ma zacieków, podmyć, rozmoknięć, przesączeń), poziom wód, czystość osadników, zabezpieczenie terenu.

Przykładowo: w KWK Piast-Ziemowit wdrożona była procedura dotycząca m.in. kontroli osadników wód dołowych w formie instrukcji: *TJP/JP1 Z/JMW1 1Z/1/2022: Technologia eksploatacji osadnika wód dołowych słonych o pojemności całkowitej V=290 000 m³; TJP/JP1 Z/JMW1 1Z/6/2023: Instrukcja eksploatacji osadnika wód dołowych słodkich o pojemności V= 115 000 m³ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit; TJP/JP1 Z/JMW1 1Z/5/2023: Instrukcja eksploatacji osadnika wód dołowych słonych o pojemności V= 104 000 m³ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit; TJP/JP1 Z/JMW1 1Z/4/2023: Instrukcja eksploatacji osadnika wód dołowych słodkich o pojemności V= 95 100 m³ KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit.*

W KWK ROW Ruch Rydułtowy wdrożona była procedura dotycząca m.in. kontroli osadnika wód dołowych na podstawie opracowanej i wdrożonej instrukcji stanowiskowej nr I-71/7/TM-R/MP-R/2019 dla pracowników zajmujących się kontrolą i konserwacją osadników wód dołowych.

W KWK Sośnica wdrożona była procedura dotycząca m.in. kontroli osadnika wód dołowych na podstawie instrukcji *Bezpieczeństwa i Higieny Pracy nr 405/2020/TJP z dnia 13 października 2020 r. Obsługi i eksploatacji osadnika ziemnego nr 10 wód dołowych.*

Zarząd Spółki wyjaśnił, że: *W okresie objętym kontrolą czyszczenie osadników powierzchniowych odbywało się w KWK Ruda Ruch Halemba oraz KWK Sośnica. W pozostałych Oddziałach PGG S.A. nie było potrzeby prowadzenia prac związanych z czyszczeniem osadników wód dołowych. W KWK Ruda Ruch Halemba czyszczenie poszczególnych komór osadnika z nagromadzonych osadów prowadzone było przez pracowników kopalni w zależności od stopnia ich zapełnienia. Nie prowadzi się spisywania protokołów z prowadzonych prac. W KWK Sośnica - czyszczenie osadnika WsIOa wykonała firma (...) na podstawie umowy zawartej w dniu 26.02.2024 r. pn. „Wydobycie, załadunek oraz transport osadu z osadnika wody dołowej znajdującego się na powierzchni kopalni dla Polskiej Grupy Górniczej S.A. Oddział KWK Sośnica”. Czyszczenie osadnika zakończono we wrześniu br.*

Osad zgromadzony w osadnikach z ww. Oddziałów PGG S.A. nie jest odpadem z uwagi na zawartość węgla i związaną z tym wartość energetyczną. W związku z tym osad jest produktem wykorzystywanym przez Dział Przeróbki Mechanicznej Węgla Kopalni do tworzenia zbywalnych sortymentów węglowych zgodnie z zawartymi umowami sprzedaży węgla. W pozostałych Oddziałach PGG S.A. nie było potrzeby prowadzenia prac związanych z czyszczeniem osadników wód dołowych. (...) Kopalnie nie mają podpisanych umów na utylizację osadów zgromadzonych w osadnikach.

²⁰⁹ W KWK ROW Ruch Jankowice, KWK ROW Ruch Marcel, KWK ROW Ruch Rydułtowy, KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, KWK Sośnica, KWK Myslowice-Wesoła, KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic.

²¹⁰ Dalej: OUG.

²¹¹ KWK Myslowice-Wesoła, KWK Piast Ziemowit, KWK ROW Ruch Jankowice, KWK ROW Ruch Marcel, KWK Ruch Rydułtowy, KWK Ruda Ruch Halemba, KWK Sośnica, KWK Staszic-Wujek.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. 15 ze 153 (10%) oświadczeń podmiotu obowiązane do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej przekazanych do PGW Wody Polskie zawierało nierzetelne dane, z czego:

- 12 oświadczeń sporządzonych za poszczególne kwartały lat 2021-2023 przekazanych przez Oddział KWK Piast-Ziemowit-Ruch Ziemowit zawierało nierzetelne dane dotyczące ilości odprowadzonej wody, w tym cztery oświadczenia za poszczególne kwartały 2023 r. zawierały również nierzetelne dane dotyczące średniego stężenia ładunków jonów chlorków i siarczanów.

Przyczyną przekazania nierzetelnych danych dotyczących ilości odprowadzonej wody było dokonanie nieprawidłowych obliczeń, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* w pierwszym obszarze wystąpienia. Skutkiem ww. nieprawidłowości było zaniżenie opłat zmiennych w latach 2021-2023 o łączną wartość 1 649,1 tys. zł.

Przyczyną przekazania nierzetelnych danych w 2023 r. dotyczących średniego stężenia zanieczyszczeń było zastosowanie błędnej metody obliczeń, która obejmowała kopiowanie danych dotyczących zanieczyszczeń z okresów poprzednich, jeśli w danym miesiącu nie były przeprowadzane badania. Powyższe spowodowało zniekształcenie średniej arytmetycznej stężenia jonów chlorków i siarczanów w kwartale, dla którego dokonywano obliczeń. Skutkiem powyższego było zawyżenie ponoszonych opłat o 122,3 tys. zł.

Dyrektor Oddziału potwierdził, że metoda wyliczania średniego stężenia chlorków i siarczanów wskazywanego w oświadczeniach kwartalnych podmiotu obowiązane do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi zastosowana w 2023 r. na Ruchu Ziemowit polegała na powielaniu wyników przeprowadzonych badań z poprzedniego miesiąca i liczeniu średniej arytmetycznej z trzech pozycji. Była to metoda błędna, z uwagi na nieprawidłową interpretację danych będących przedmiotem obliczeń. Dyrektor dodał, że obliczenia średniego stężenia chlorków i siarczanów za rok 2023 na Ruchu Ziemowit zostały skorygowane do prawidłowych wartości, poprzez zastosowanie właściwej metody obliczeń.

W trakcie kontroli NIK Spółka złożyła korekty za poszczególne kwartały lat 2021-2023 oświadczeń podmiotu obowiązane do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi.

(akta kontroli tom II str.: 373, 391, 519-523, tom III str. 54-79)

- Trzy oświadczenia zawierały nierzetelne dane dotyczące średniego stężenia jonów chlorków i siarczanów:
 - a) W oświadczeniu za IV kwartał 2020 r. sporządzonym przez Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic wskazano stężenie sumy jonów chlorków i siarczanów na poziomie 25 280 mg/l, podczas gdy średnia arytmetyczna stężeń jonów chlorków i siarczanów w IV kwartale 2020 r. wyniosła 24 960²¹² mg/l.
 - b) W oświadczeniu za II kwartał 2021 r. sporządzonym przez Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic, wskazano stężenie sumy jonów

²¹² badania z 18/19.11.2020 r. – 25 280 mg/l, badania z 20/21.12.2020 r. – 24 640 mg/l

chlorków i siarczanów na poziomie 17 350 mg/l, podczas gdy średnia arytmetyczna stężenie jonów chlorków i siarczanów w II kwartale 2021 r. wyniosła²¹³ 19 245 mg/l.

- c) W oświadczeniu za II kwartał 2020 r. Oddział KWK Bolesław Śmiały, wskazano ładunek 5 613 408,91 kg (iloczyn stężenia 7710 mg/dm³ oraz ilości 728 068,6 m³ zrzucanej wody), podczas gdy rzeczywisty ładunek wynosił 6 029 748,91 kg (iloczyn stężenia 7710 mg/dm³ oraz 782 068,6 m³ zrzucanej wody).

Z-ca Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego oraz Dyrektor ds. Pracowniczych Oddziału Staszic-Wujek wyjaśnili, że:

Ad a) oświadczenie dotyczące opłat zmiennych za usługi wodne za okres IV kwartału 2020 r. sporządzono w dniu 08 stycznia 2021 r. Obliczenia dotyczące parametrów zrzucanych ścieków oparto na posiadanym raporcie z badań średniodobowych wykonanych w listopadzie 2020 r.

Ad b) w oświadczeniu dotyczącym opłat zmiennych za usługi wodne za okres II kwartału 2021 r. omyłkowo wzięto pod uwagę tylko wyniki badań średniodobowych z miesiąca czerwca 2021 r.

Dyrektor Oddziału KWK Bolesław Śmiały wyjaśnił, że:

Ad c) w przedmiotowym sprawozdaniu wkraść się błąd - zostały przedstawione cyfry „2” i „8”.

Ww. trzy oświadczenia (wymienione w pkt. a-c) zostały skorygowane w trakcie kontroli NIK, a korekty zostały przesłane do PGW WP. Skutkiem powyższych nieprawidłowości było zaniżenie opłat łącznie o 47,6 tys. zł²¹⁴. Oddział KWK Bolesław Śmiały otrzymał 20 grudnia 2024 r. decyzję określającą opłatę zmienną za II kwartał 2020 r. w wysokości 301 487 tys. zł, tj. w wysokości wyższej o 20,8 tys. zł od kwoty opłaty zmiennej poniesionej pierwotnie. Spółka ww. kwotę opłaciła 3 stycznia 2025 r.

(akta kontroli tom II str.: 367-368, 373, 378, 381-382, 384, 391, 519-523, tom III str. 80-85)

2. W PGG S.A. stosowano niejedolitą metodę wyliczania średniego stężenia jonów chlorków i siarczanów ujmowanego w kwartalnych oświadczeniach podmiotu obowiązującego do ponoszenia opłat za usługi wodne w celu ustalenia wysokości opłaty zmiennej, które były przekazywane do PGW Wody Polskie na podstawie art. 552 ust. 2h i 2i ustawy pw. Sześć Oddziałów ww. stężenie wyliczało jako średnią arytmetyczną, natomiast jeden Oddział²¹⁵ stosował średnią ważoną.

Wiceprezes Zarządu ds. finansowych oraz Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji wyjaśnili, że oświadczenia podmiotów zobowiązanych do ponoszenia opłat zmiennych za usługi wodne ściśle związane są z uzyskanymi przez każdy Oddział PGG S.A. pozwoleniami wodnoprawnymi, które dotyczą wyodrębnionych instalacji w rozumieniu przepisów ochrony środowiska, dlatego składane są bezpośrednio przez Oddział PGG S.A. Wiceprezesi dodali, że: w art. 272 ust. 6 ustawy Prawo Wodne z 20 lipca 2017 roku (...) nie określono dokładnej metodologii wyliczania średniego stężenia wskazanego w oświadczeniach kwartalnych (...). Wiceprezesi wskazali również, że przesyłane przez Oddziały PGG S.A. oświadczenia kwartalne każdorazowo weryfikowane są przez Zarząd Zlewni Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie poprzez wydanie na rzecz PGG S.A. „Informacji ustalającej wysokość opłaty zmiennej za usługi wodne”. (...)

²¹³ badania z 15/16.04.2021 – 21140 mg/l, badania z 15/16.06.2021 – 17 350 mg/l

²¹⁴ Z tego pkt a) zawyżenie opłat o 5 tys. zł, pkt b) zaniżenie opłat o 31,8 tys. zł, pkt c) zaniżenie opłat 20,8 tys. zł.

²¹⁵ Oddział KWK Ruda

Wiceprezesi stwierdzili, że przeprowadzane przez organy administracji państwowej kontrole bądź przeglądy pozwoleń wodnoprawnych w Oddziałach PGG S.A. nie wносиły zastrzeżeń do stosowanych zasad wyliczenia średniego stężenia wskazywanego w oświadczeniach kwartalnych.

W ocenie NIK, Spółka jako jeden podmiot powinna stosować jednolitą metodykę wyliczania średniego stężenia jonów chlorków i siarczanów wskazywanych w ww. oświadczeniach.

(akta kontroli tom II str.: 6, 14)

3. W jednym przypadku kopie analiz za rok 2020 i za rok 2021 wód potoku Bolina Południowa I powyżej i poniżej wylotu przekazano do organu wydającego pozwolenie dopiero 10 marca 2023 r., podczas gdy zgodnie z zapisami zawartymi w pkt. II ppkt 3 pozwolenia nr GL.RUZ.4210.9.2020.AK z 10 listopada 2020 r. wyniki należało przysyłać organowi właściwemu do wydania pozwolenia wodnoprawnego jeden raz do roku – do 30 marca każdego roku za rok poprzedni.

Dyrektor Oddziału wyjaśnił, że przekazanie kopii analiz wód potoku (poniżej i powyżej wylotu) po terminie wskazanym w decyzji wynikało z przeoczenia.

(akta kontroli tom II str.:735)

4. Cztery kopalnie nie przekazały w terminie wskazanym w art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy pw, do organu wydającego pozwolenie kompletnych sprawozdań dotyczących wyników pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, obejmujących dane za cały rok:

- a) jedna kopalnia²¹⁶ sprawozdanie za rok 2020 oraz sprawozdanie za rok 2021 przekazała dopiero 22 czerwca 2022 r., tj. odpowiednio 478 i 113 dni po terminie wskazanym w ustawie;
- b) dwie kopalnie²¹⁷ przekazały w terminie wskazanym w art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy pw do organu wydającego pozwolenie sprawozdania za lata 2020-2023, jednak nie obejmowały one ilości wody odprowadzonej w ciągu danego roku, a jedynie ilość wody odprowadzonej w dniu pobrania próbek do badania zawartości zanieczyszczeń;
- c) jedna kopalnia²¹⁸ nie przekazała do organu wydającego pozwolenie danych za lata 2020-2022. Kopalnia przekazywała w tych latach dane cząstkowe, każdorazowo po przeprowadzeniu badań, jednak z uwagi na fakt, że badania przeprowadzano co dwa miesiące nie przekazano do organu wydającego pozwolenie kompletu danych obejmujących cały rok.

Pełnomocnicy Zarządu wyjaśnili, że w przypadku Oddziału KWK ROW Ruch Rydułtowy przyczyną opóźnień w przesłaniu sprawozdań była pandemia COVID-19.

Z-ca Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego oraz Dyrektor ds. Pracowniczych Oddziału Staszic-Wujek wyjaśnili, że: połączono pomiar ilości i jakości ścieków przemysłowych, aby odbywały się w tym samym terminie i za te okresy wyniki były przekazywane do PGW Wody Polskie. Dyrektorzy wskazali ponadto, że ze względu na brak formularza dla okresu 2020-2022 do PGW Wody Polskie przesyłano kopie przekazywanych na bieżąco do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska formularzy zawierających wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzonych do wód. W roku 2024 Wody Polskie udostępniły formularz do przekazywania wyników pomiarów. Dane uwzględnione w formularzu obejmowały okresy tych pomiarów,

²¹⁶ Oddział KWK ROW Ruch Rydułtowy.

²¹⁷ Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki Staszic oraz Oddział KWK Myslowice-Wesoła.

²¹⁸ Oddział KWK Sośnica.

ilości i jakości, które były udostępnione dla WIOŚ. Dyrektorzy dodali, że organ nie zakwestionował formy i układu przekazywanych przez kopalnię danych.

Dyrektor Oddziału KWK Mysłowice-Wesoła wskazał, że obowiązek sprawozdawczy wynikający z art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo wodne, który zobowiązuje kopalnię do przekazywania do organu właściwego w sprawach pozwoleń wodnoprawnych, tj. Wód Polskich sprawozdania rocznego - jest w sposób nieprzerwany, terminowy i bez żadnych zastrzeżeń (ze strony Wód Polskich) przez kopalnię wykonywany od momentu wejścia w życie ww. wymagania prawnego (tj. od 2018 r.), na podstawie ustnych ustaleń z przedstawicielami Wód Polskich (co do rodzaju, formy i układu przekazywanych informacji), poprzez wysyłanie z wymaganą częstotliwością, wynoszącą jeden raz w roku (do 1 marca każdego roku za rok poprzedni), kopii sprawozdań przesłanych w danym roku sprawozdawczym do Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Katowicach (...). Dyrektor dodał, że podczas przeglądu pozwoleń wodnoprawnych przeprowadzonego przez PGW Wody Polskie RZGW w Gliwicach (w okresie od 2 czerwca do 21 grudnia 2023 r.) dokonano m.in. przeglądów realizacji poszczególnych punktów Decyzji, jak również realizacji obowiązków wynikających z art. 304 ustawy Prawo wodne, dotyczącego przekazywania do organu właściwego w sprawach pozwoleń wodnoprawnych wyników prowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód w zakresie określonym w pozwoleniu wodnoprawnym i nie było żadnych zastrzeżeń co do rodzaju, formy i układu przekazywanych informacji.

Dyrektor wskazał również, że zgodnie z ostatnimi rekomendacjami Wód Polskich z początku 2024 r. (tj. rozmową telefoniczną oraz ulotką informacyjną przesłaną 15 lutego 2024 r. pocztą elektroniczną) na stronie internetowej RZGW w Gliwicach, udostępniono do wypełnienia formularz, w celu usprawnienia realizacji ww. obowiązku. Kopalnia przekazała dodatkowo wersje edytowalne sprawozdań za rok 2023 (w formie pliku xlsx), na wskazane przez Wody Polskie adresy poczty elektronicznej, tj. gliwice@wody.gov.pl oraz rzi.gliwice@wody.gov.pl, a pocztą tradycyjną wysłano opatrzoną podpisami wersję papierową tego pliku. Wody Polskie ponownie nie zgłosiły zastrzeżeń do złożonego sprawozdania (ww. dokumenty udostępniono kontrolerom). Zdaniem Dyrektora powyższe fakty pozwalały na wyciągnięcie wniosków, że Oddział KWK Mysłowice-Wesoła każdorazowo prawidłowo wypełniał wszystkie obowiązki wynikające z art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo wodne.

Dyrektor KWK Sośnica wskazał, że kopalnia w latach 2020-2022 nie prowadziła pomiarów wody w sposób ciągły, tylko okresowo wyliczano różnicę stanowiącą odprowadzone wody.

We wszystkich przypadkach wymienionych powyżej zaznaczono, że organ właściwy w sprawach pozwoleń wodnoprawnych nie zgłaszał zastrzeżeń do opisanego sposobu przesyłania informacji.

NIK zwraca uwagę, że art. 304 ust. 1 pkt 1 ustawy pw wskazuje jednoznacznie, iż dane przekazywane do organu wydającego pozwolenie powinny być przekazywane za rok poprzedni, czyli powinny obejmować cały rok. Zdaniem NIK, przyczyną zróżnicowanych sposobów sprawozdawania danych organowi wydającemu pozwolenie wodnoprawne przez poszczególne Oddziały PGG S.A. był m.in. brak wystarczającego nadzoru w ww. zakresie oraz brak ustalenia na poziomie centrali Spółki jednolitych zasad prowadzenia sprawozdawczości.

(akta kontroli tom II str.: 30, 59-60, 79-80, 85-86)

5. 33 sprawozdania²¹⁹ z 274 przekazanych przez kopalnie do WIOŚ na podstawie art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy pw zostało przekazanych z opóźnieniem wynoszącym od 1 dnia do 59 dni.

Pełnomocnicy Zarządu PGG S.A. wyjaśnili, że opóźnienia spowodowane były pandemią COVID-19

NIK zwraca uwagę, że opóźnienia dotyczyły tylko trzech kopalni (w tym dwie kopalnie wysłały z opóźnieniem po jednym sprawozdaniu), a pozostałe kopalnie wysłały sprawozdania w terminie pomimo pandemii COVID-19. Ponadto zawieszenie terminów w pandemii dotyczyło tylko części roku 2020.

6. Spółka jako podmiot korzystający z usług wodnych nie przekazywała do WIOŚ, zgodnie z art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy pw, wyników prowadzonych pomiarów ilości pobieranych wód podziemnych i wód powierzchniowych oraz ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, tj.: w terminie 30 dni od dnia zakończenia półroczna, w którym pomiary zostały wykonane oraz w terminie do dnia 31 stycznia roku następującego po roku kalendarzowym, w którym pomiary zostały wykonane.

Wiceprezes Zarządu ds. Finansowych oraz Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji wyjaśnili, że PGG S.A. realizuje obowiązek przekazywania wyników pomiarów do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska zgodnie z art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c Prawa wodnego oraz rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej w sprawie formy i układu przekazywanych danych z 20 stycznia 2020 r. Warunki wykonywania pomiarów ilości ścieków wraz z urządzeniem pomiarowym oraz jakości ścieków zostały określone w pozwoleniach wodnoprawnych, indywidualnie dla każdego Oddziału PGG S.A., co jest zgodne z § 2 oraz załącznikiem nr 2 do ww. rozporządzenia. Prezesi dodali, że Prawo wodne ani wydane na jego podstawie przepisy wykonawcze nie definiują istoty „pomiarów ciągłych”. Mając na uwadze powyższe, Oddziały PGG S.A. przesyłają pomiary ilości i jakości ścieków do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w myśl art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c, tj. 30 dni od zakończenia wykonania badań jakościowych. Organ przyjmujący analizy, będący jednocześnie organem kontrolującym nigdy nie zakwestionował formy i układu przekazywanych danych oraz nie wymagał od PGG S.A. przedstawienia rocznych wyników pomiarów ilości ścieków, co wskazuje na to, że Spółka wywiązuje się z obowiązku w sposób zgodny z przepisami prawa.

(akta kontroli tom II, str.: 15-16, 59-60, 79-80, 85-86)

Zdaniem NIK, prowadzenie przez większość Oddziałów Spółki pomiarów ciągłych w zakresie ilości wypompowywanych oraz wprowadzanych wód dołowych do wód lub do ziemi wymagało realizacji obowiązku wynikającego z art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy pw. Zapewnia to organowi Inspekcji Ochrony Środowiska dysponowanie danymi dotyczącymi ilości ścieków wprowadzanych do wód w danym roku, których limit został określony w pozwoleniach wodnoprawnych. W przekazywanych informacjach zgodnie z lit. c ww. przepisu ww. organ otrzymywał wyłącznie dane o ilości ścieków z daty pomiaru, tj. jednej doby.

Wiceprezes Zarządu ds. Finansowych oraz Wiceprezes Zarządu ds. Produkcji wyjaśnili, że zgodnie z obowiązującymi w PGG S.A. procedurami oraz regulaminem organizacyjnym i schematem organizacyjnym wszelkie ewidencje, sprawozdania oraz oświadczenia w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska sporządzane są oddzielnie przez każdy Oddział PGG S.A.

²¹⁹ W tym 31 sprawozdań Oddziału KWK ROW Ruch Rydułtowy, jedno sprawozdanie Oddziału KWK Murcki-Staszic (jeden dzień opóźnienia) oraz jedno sprawozdanie Oddziału KWK Piast-Ziemowit Ruch Piast (16 dni opóźnienia).

Wiceprezesi wskazali również, że zgodnie z zakresami obowiązków, odpowiedzialności i uprawnień pracowników ochrony środowiska oraz biorąc pod uwagę aktualne zasoby, aktualnie nie jest możliwe, aby w Centrali PGG S.A. do każdego ze sporządzanych sprawozdań pozyskiwać komplet źródłowych danych i poddawać je kompleksowej weryfikacji. Wiceprezesi dodali, że w strukturze organizacyjnej PGG S.A., zgodnie z przyjętym systemem zarządzania w Spółce dysponowanie tak ogromną ilością danych wymaga określonego podziału obowiązków i odpowiedzialności, a co się z tym wiąże także ufności w rzetelność procesów prowadzonych na wcześniejszych etapach.

(akta kontroli tom II, str.: 15-16, 59-60, 79-80, 85-86, tom III str. 8-9)

NIK zwraca uwagę, że w PGG S.A. na poziomie centrali Spółki nie zapewniono wystarczającego nadzoru, mającego na celu zapewnienie prawidłowej i jednolitej interpretacji przepisów prawa, a także stosowanie jednakowej metody wyliczeń i prezentacji danych w sprawozdawczości sporządzanej przez poszczególne Oddziały Spółki, w celu przekazywania przez nie organom administracji wewnętrznie spójnych, rzetelnych i porównywalnych danych.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka w okresie objętym kontrolą przestrzegała limitów określonych w pozwoleniach wodnoprawnych dotyczących ilości i jakości zrzucanych ścieków. Spółka wykonywała obowiązki wskazane w pozwoleniach wodnoprawnych na wprowadzanie do wód powierzchniowych wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych, przy czym obowiązki te zostały określone w pozwoleniach na bardzo ogólnym poziomie, utrudniającym możliwość oceny stopnia ich realizacji. Stanowiły one powtórzenie, wskazanych we wnioskach o wydanie ww. pozwoleń, przedsięwzięć mających na celu łagodzenie skutków negatywnych oddziaływań na środowisko wodne. Spółka realizowała obowiązki sprawozdawcze względem organów podmiotów zewnętrznych, jednak w niektórych przypadkach przekazywała dokumenty z opóźnieniem. Nie zapewniono przy tym jednolitego podejścia do określania wymaganych sprawozdawczością danych, co m.in. skutkowało prezentowaniem w sprawozdaniach nieporównywalnych danych.

Spółka realizowała, wskazane w 14 pozwoleniach (na 22 związane z wprowadzaniem do wód powierzchniowych wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych) obowiązki związane z łagodzeniem skutków negatywnych oddziaływań na środowisko wodne, o których mowa w art. 68 ustawy pw. Oddziały PGG SA realizowały ww. obowiązki stosownie do swoich uwarunkowań technologicznych, m.in.: współuczestnicząc w systemie hydrotechnicznym ochrony wód rzeki Wisły przed wodami zasolonymi pochodzącymi z odwodnienia kopalń, prowadząc proces sedymentacji w osadnikach wód dołowych, eksploatując zbiorniki retencyjne, stosując technologię oczyszczania wód podziemnych z zawiesiny, zagospodarowując wody dołowe do celów technologicznych na dole i powierzchni kopalń.

Spółka rzetelnie monitorowała stan techniczny urządzeń wodnych w czasie ich użytkowania, dokonując okresowych przeglądów, co najmniej raz w roku oraz poddając je kontrolom co najmniej raz w roku i raz na pięć lat. Wyniki przeprowadzonych przeglądów oraz kontrole okresowe nie wskazywały na nieprawidłowości w utrzymaniu urządzeń wodnych a ich stan był dobry.

Zadania określone w pozwoleniach wodnoprawnych na wprowadzanie wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych do wód powierzchniowych, związane z właściwym utrzymaniem cieków naturalnych Spółka wykonywała rzetelnie. Wszystkie objęte kontrolą Oddziały PGG SA utrzymywały w należytym stanie technicznym wyloty oraz koryta rzek, a prace konserwacyjne obejmowały m.in.: udrożnienie przepustów, wykaszanie, wygrabianie korony i skarp cieku, karczowanie

krzewów i zagajników na skarpach, hakowanie roślinności z dna, usunięcie zatorów i zatamowań, likwidację osuwisk, naprawę skarp oraz poprawienie umocnień z płyt betonowych.

Oddziały PGG SA wywiązywały się ugód zawartych z OPZW w sprawie partycypacji w kosztach zarybiania obwodu rybackiego oraz przesyłały do OPZW, raz na kwartał, analizy jakości i wyniki pomiarów odprowadzanych ścieków. Spółka terminowo zrealizowała wnioski i zalecenia pokontrolne sformułowane w związku z przeprowadzonymi kontrolami i przeglądami przez organy PGW WP i Inspekcji Ochrony Środowiska.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na potrzebę:

Uwagi	1. Prawidłowego ujmowania danych dotyczących ilości oraz jakości ścieków odprowadzonych do wód z odwadniania zakładów górniczych w sprawozdaniach OS-3 oraz G.09-10.2. Terminowego przekazywania do organu właściwego w sprawach pozwoleń wodnoprawnych, rzetelnych danych dotyczących pomiarów ilości i jakości wód kopalnianych wprowadzanych do wód lub do ziemi.3. Przekazywania do WIOŚ informacji półrocznych i rocznych dotyczących wyników prowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi.

oraz wnosi o:

Wnioski	1. Zapłatę opłat zmiennych za usługi wodne w łącznej wysokości 1 553,6 tys. zł, w tym 1 526,8 tys. zł w związku z korektami oświadczeń dokonanych przez Oddział KWK Piast-Ziemowit Ruch Ziemowit, a 26,8 tys. zł w związku z korektą dokonaną przez Oddział KWK Staszic-Wujek Ruch Murcki-Staszic.2. Podjęcie działań na poziomie centrali Spółki w celu zapewnienia jednolitej interpretacji przepisów, a także stosowania przez poszczególne kopalnie Spółki prawidłowej metody wyliczeń i prezentacji danych w obowiązującej sprawozdawczości, w celu przekazywania organom administracji wewnętrznie spójnych oraz porównywalnych danych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 15 stycznia 2025 r.

Kontroler
Marta Florczykiewicz-Cymara
Doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....